

PARAPLEGIJA i MI

GLASILO SAVEZA - Godina V - august 2018. - broj 13

Broj
13

AKTUELNOSTI IZ SAVEZA
ESCIF – 13. KONGRES – PRAG
KOLUMNΑ: prof. dr. MIRSAD MUFTIĆ
STRUČNI SARADNICI:

Prof. dr. Emir Fejzić i dr. Irma Fejzić – barijere
Doc. dr. Haso Sefo, dr. Edin Hajdarpašić i dr. Adi Ahmetspahić – neurolozi KCUS-a
Doc. dr. Branka Marković – Beograd
INTERVJU i SPORT

Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine

“PARAPLEGIJA i MI”

Informativno glasilo –
časopis Saveza paraplegičara
Federacije Bosne i Hercegovine

Izdavač

Savez paraplegičara i
oboljelih od dječje paralize
Federacije Bosne i Hercegovine
Zmaja od Bosne br. 78
71000 Sarajevo
Telefon / fax: 710-445 / 710-446
E-mail: savez@paraplegicari.org
Web: www.paraplegicari.org

Glavna i odgovorna urednica
Elvira Bešlija

Redakcija
Elvira Bešlija, prof. dr. Mirsad Muftić,
Mirjana Dizdarević, Mirsad Đulbić,
Mirsad Imamović

Stalni saradnik
Prof. dr. Emir Fejzić, dipl. ing. arh.

Naslovna strana
Mirsad Imamović

Lektura
Ena Begović-Sokolija

Dizajn i prijelom
Mahir Sokolija

Štampa
“Dobra knjiga”, Sarajevo

ISSN
2303-5870

Tiraž
1.000 primjeraka

Časopis je besplatan.

Glasilo je realizirano kao projekt
koji finansira “Lutrija BiH”,
posredstvom Ministarstva rada i socijalne
politike Federacije Bosne i Hercegovine.

Sarajevo, august 2018. godine

Sadržaj

Riječ glavne urednice 2

IZ SAVEZA

Evropska federacija osoba sa spinalnim ozljedama – ESCIF (European spinal cord injury Federation)	3
Održana 20. redovna Skupština Saveza	6
Savez udruženja paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Unsko-sanskog kantona	7
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Velika Kladuša	9
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Zenica	11
Udruga paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Livno	13
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Cazin	16

KOLUMNA: Prof. dr. MIRSAD MUFTIĆ

Liječenje matičnim ćelijama – Medicinski napredak
ili komercijalna prodaja?

18

STRUČNI SARADNICI

Intratekalna terapija baklofenom kod izraženih mišićnih spazama nakon lezije centralnog motornog neurona	21
Prilagođavanje školskih objekata osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti	24
Mezoterapija – novi pristup u liječenju bola	37

INTERVJU

Harun Aliefendić

38

DRUGI PIŠU

Jednom ćemo biti samo ljudi, a osobe s invaliditetom bit će pojam iz prošlosti	45
Junak dana	46

SPORT

Medunarodno otvoreno prvenstvo – 15. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječje paralize	48
Sportske igre osoba s invaliditetom “Ohrid 2018.”	54
14. kantonalne sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječje paralize “Zenica 2018”	55
Međunarodni šahovski turnir osoba sa invaliditetom u Titelu	56

Riječ glavne urednice

Poštovani čitaoci,
naš časopis *Paraplegija i Mi* došao je do svog trinaestog izdanja.

To je sasvim sigurno razlog da budemo ponosni i zadovoljni, jer je naša misija informiranja članova ali i drugih zainteresiranih postigla svoj cilj.

Kako smo i u ranijim obraćanjima isticali, reakcije na naš časopis veoma su pozitivne, a uspjeli smo postići da takve i ostanu. Nije nam namjera da se samo hvalimo, ali važno nam je znati šta naši čitaoci žele i to im prezentirati.

Redakcija ima veliku odgovornost prema našim članovima i svim drugim koji čitaju naš časopis da održi visok nivo tekstova, izvrši što bolji izbor, ostvari saradnju s priznatim stručnjacima iz oblasti od interesa za naše članstvo.

I pored problema na koje nailazimo, ušli smo u petu godinu kontinuiranog izdavanja našeg i vašeg časopisa, uz punu saradnju redakcije sa saradnicima i udruženjima-članicama Saveza, koji učestvuju u stvaranju svakog broja svojim prilozima, vijestima i informacijama o svom radu.

I u ovom broju nastojali smo zadržati kvalitetan sadržaj – stručne i afirmativne tekstove, važne informacije, poznati kvalitet dizajna i fotografija te se nadamo da smo u tome i uspjeli.

Stalna rubrika – Vijesti iz Saveza u ovom broju donosi informacije o aktivnosti naših članica – udruženja iz Saveza Unsko-sanskog kantona, udruženja Velike Kladuše, Zenice i Livna. Aktivnosti Saveza prezentirane su kroz informacije o održanoj XX redovnoj Skupštini Saveza i učešću na 13. Kongresu ESCIF-a, koji je održan u Pragu, a Bosnu i Hercegovinu su predstavljali prof. dr. Mirsad Muftić, predsjednik našeg Saveza, i Elvira Bešlija, generalni sekretar Saveza, kao delegirani članovi Unije paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Bosne i Hercegovine.

Kolumna prof. dr. Mirsada Muftića u ovom broju časopisa posvećena je temi o efikasnosti liječenja kičmene moždine putem matičnih ćelija, što će sigurno zainteresirati mnoge osobe s invaliditetom i bez invaliditeta.

Naš časopis u svakom broju donosi i tekstove naših stručnih saradnika. U ovom broju naši stalni stručni saradnici prof. dr. sci. Emir Fejzić, dipl. ing. arh., i dr. sci. Irma Fejzić, dipl. ing. arh., pišu o značajnoj društvenoj temi

“Prilagodavanje školskih objekata osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti”, tj. o primjeru moguće suradnje struke i srednjeg i visokog obrazovanja u prevladavanju arhitektonskih barijera.

Također, zanimljiv je i tekst “Intratekalna terapija baklofenom kod izraženih mišićnih spazama nakon lezije centralnog motornog neurona”, autora doc. dr. Hasana Sefe, dr. Edina Hajdarpašića i dr. Adija Ahmetpahića sa Klinike za neurohirurgiju, Kliničkog Centra Univerziteta u Sarajevu.

U ovom broju prezentiramo vam i stručni tekst doc. dr. Branke Marković, specijaliste fizičke medicine i rehabilitacije s Fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja Univerziteta u Beogradu.

Intervju je naša stalna rubrika i uvijek se trudimo da vam predstavimo osobe koje se bore i uspijevaju da prebrode životne teškoće uz mnogo rada, pozitivnih stavova i optimizma, i koji djeluju inspirativno na naše članove ali i na ljude bez invaliditeta. Od njih se može naučiti mnogo toga, a ovaj put predstavili smo Haruna Aliefendića iz Zenice.

U rubrici Drugi pišu možete pročitati zanimljiv tekst o postupku Ante Bonacina, vozača gradskog autobusa u Splitu, koji je pokazao kako treba da se svi ponašamo prema osobama s invaliditetom, posebno onima najtežeg stepena – koji koriste invalidska kolica, kao i tekst Božice Ravlić – “Jednom ćemo biti samo ljudi, a osobe s invaliditetom bit će pojam iz prošlosti”.

U sportskoj rubrici donosimo vijesti s održanog Međunarodnog otvorenog prvenstva – 15. sportskih igara paraplegičara i oboljelih od dječje paralize “Sarajevo – 2018”, te s drugih sportskih i šahovskih takmičenja u Bosni i Hercegovini i regiji na kojima su učestvovali predstavnici naših članica – udruženja.

Nadamo se da ćete biti zadovoljni i s trinaestim brojem časopisa *Paraplegija i Mi* i da će svako od vas pronaći sadržaj koji će mu biti zanimljiv i od koristi, a redakcija će se truditi da nastavi svoj rad na dostignutom nivou i za vaše zadovoljstvo i potrebe.

Glavna i odgovorna urednica:
Elvira Bešlija

Evropska federacija osoba sa spinalnim ozljedama – ESCIF (European spinal cord injury Federation)

Održan 13. kongres Evropske federacije osoba sa spinalnim ozljedama na temu “Peer podrška – jedinstveni resurs”

Unija paraplegičara i oboljelih od dječje paralize u Bosni i Hercegovini stalna je članica ESCIF-a (Evropske federacije osoba sa spinalnim ozljedama). Delegacija Unije u sastavu Elvira Bešlija, predsjednica Unije, i prof. dr. Mirsad Muftić, član Upravnog odbora Unije, predstavljali su Bosnu i Hercegovinu na ovom Kongresu i na delegatskoj Skupštini.

13. kongres ESCIF-a održan je u Pragu, Češka Republika, od 8. do 10. augusta 2018. godine, u “Clarion Congress Hotel Prague”. Kongresu su prisustvovali predstavnici iz devetnaest evropskih zemalja.

Kroz različite prezentacije delegati su se upoznali s organizacijom “peer pomoći” u različitim zemljama, pogledali njihove početke i različite strategije. U radionicama

su pokušali pronaći najbolje načine organiziranja s naglaskom na nacionalnim raznolikostima – ekonomiji, demografiji, kulturi...

Na Kongresu je promovirana vizija ESCIF-a: poboljšanje kvaliteta života ljudi, koji žive s povredom kičmene moždine, u svim dijelovima Europe.

Ovo će se postići sljedećim aktivnostima:

- **Razmjena informacija, iskustava i znanja** – Panevropska mreža olakšat će ovu razmjenu i raditi će na tome da informacije budu dostupne svima onima koji žive s povredom kičmene moždine, bez obzira na zemlju.
- **Uspostavljanje i promoviranje “najbolje prakse”** – Uvid i iskustvo stečeno u pojedinačnim državama članicama omogućit će

će ESCIF-u da razvije smjernice za najbolju praksu u svim pitanjima koja utječu na ljudе koji žive s povredom kičmene moždine.

- **Stvaranje jedinstvenog glasa u Evropi** – ESCIF će koristiti svoj glas da informira, zastupa i lobira u ime svojih članova. Federacija će raditi na podizanju svijesti o izazovima s kojima se suočavaju ljudi koji žive s povredom kičmene moždine te će nastojati pomoći svojim članovima da prevladaju ove izazove.

U okviru Kongresa prezentirane su sljedeće teme:

- Različiti pristupi podršci vršnjaka i različiti načini organiziranja programa podrške vršnjaka,

Učesnici 13. kongresa ESCIF-a

- Uloga vršiteljske podrške u procesu prilagodbe u kontekstu različitih strategija suočavanja,
- Model treniranja u životnoj krizi nakon iskustva traume,
- Panel rasprava.

Održani su paralelni sastanci:

- Radionica za vršnjake i vršnjačke savjetnike – razmjena ličnih iskustava,
- Radionica za druge sudionike,
- Definicija “peer support”,
- Grupne i plenarne diskusije i rasprave.

Ambasadorski program

U januaru 2018. ESCIF je pokrenuo ambasadorski program, koji će biti prioritet u narednom periodu. Cilj je da se procijeni prva faza i zajedno s članovima razvije i unaprijedi ambasadorski program. Ideja je da program formira bliže odnose između ESCIF-a i njenih članova radi poboljšanja interne komunikacije i učenja jednih od drugih. Također, ovo poboljšava napore da Evropska federacija osoba sa spinalnim ozljedama bude organizacija “sa, za

i zajedno” s članovima, tako da ESCIF može postupati prema potrebama svojih članova.

Održana redovna Skupština ESCIF-a u okviru 13. kongresa ESCIF-a, Češka Republika

Unija paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Bosne i Hercegovine od 2009. godine stalna je članica ESCIF-a (European Spinal Cord Injury Federation / Evropske federacije osoba sa spinalnim ozljedama), čije je sjedište u Švicarskoj.

Redovna Skupština ESCIF-a održana je 9. augusta 2018. godine u okviru 13. kongresa ESCIF-a u Clarion Congress Hotel Prague, Češka Republika.

Skupština je održana prema sljedećem Dnevnom redu:

1. Usvajanje zapisnika jedanaeste Skupštine delegata ESCIF-a od 11. maja 2017. u Umagu, Hrvatska;

2. Usvajanje Izvršnog izvještaja za 2017/2018. godinu;
3. Prezentacija računa;
4. Prezentacija revizorskog izvještaja;
5. Usvajanje računa i razrješenje Izvršnog odbora;
6. Odluka o članarini;
7. Usvajanje budžeta za 2019. godinu;
8. Izbor revizora (ograničeni statutarni ispit);
9. Izbori (tri funkcije u izvršnom sastavu su na izborima, predsjednik i dva člana odbora);
10. Prezentacija i prihvatanje novih članova;
11. Ostalo.

Svi navedeni dokumenti su usvojeni.

Izbori su održani u skladu sa švicarskim zakonom i statutom ESCIF-a. U prvom dijelu predstavnici iz Danske i Finske jednoglasno su izabrani. Članovi novog UO su Tomas Moravik (Češka), Stefan O. Jorlev (Danska), Nuutti Hiltunen (Finska) i Jani Trdina (Slovenija).

U drugom dijelu odlučeno je o predsjedniku i potpredsjedniku organizacije. Skupština ESCIF-a odlučila je da dva nova potpredsjednika imaju iste nadležnosti do novog Kongresa.

Izabrani su Nuutti Hiltunen (Finska) i Jani Trdina (Slovenija).

Dobili su zadatak da što prije predstave prijedlog za organizaciju rada Upravnog odbora.

Kongres je zaključen pozivom predstavnika RTP iz Švedske da organiziraju predstojeći Kongres ESCIF-a u Geteborgu (Göteborg) 2019. pod nazivom "Znanje je moć".

Preminula Jane Horsewell

Na dan održavanja Skupštine delegati su dobili vijest da je predsjednica ESCIF-a Jane Horsewell preminula. Ta vijest rastužila je prisutne, a zbog pozicije gospođe Jane Horsewell u Federaciji bilo je neophodno prilagoditi se u dijelu izbora za Izvršni odbor. Svi delegati minutom šutnje odali su počast Jane, ESCIF-ovom cijenjenom

vođi dugi niz godina. U znak poštovanja delegati su Jane Horsewell proglašili "prvim počasnim članom ESCIF-a".

Svi smo znali Jane kao kompetentnu i požrtvovanu predsjednicu, koja je sve strastveno radila. Posebno ističući SCI agendu i kreirajući jedinstven glas. Nikad se nije umorila niti odustala od ispunjavanja svojih zadataka, bez obzira kako oni bili komplikirani. Ona je bila inspiracija za sve nas. Jane je bila jedan od inicijatora za osnivanju ESCIF-a a sudjelovala je i na Pripremnoj sjednici u Notwillu 2005. te na Osnivačkoj sjednici 2006. godine. Jane se priključila Odboru 2008. godine a predsjednicom ESCIF-a postala je 2010. godine.

Održana 20. redovna Skupština Saveza

Dana 26. aprila 2018. godine s početkom u 12,00 sati u sali hotela "Hollywood" u Sarajevu na Ilidži održana je 20. redovna Skupština Saveza paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Federacije Bosne i Hercegovine, a kojoj je prethodila sjednica Upravnog odbora Saveza. Skupština je radila u kvorumu.

Nakon usvajanja Dnevnog reda i Zapisnika sa 19. redovne Skupštine Saveza, verificirani su mandati novih zastupnika u Skupštini koji su delegirani iz svojih udruženja.

Jednoglasno i bez primjedbi usvojen je Izvještaj o radu Saveza za 2017. godinu.

Izvještaj o radu za prošlu godinu, uz materijale koje su zastupnici dobili, dodatno je prezentiran slajd-projekcijom (Power Point) i obuhvatio je:

- Naziv programske aktivnosti,
- Procjenu o izvršenju,
- Izvor verifikacije,
- Procjenu učinka aktivnosti,
- Izvor finansiranja aktivnosti.

Izvještaj, kao i način izvještavanja, zastupnici su veoma pozitivno ocijenili.

U okviru diskusije zastupnici su se veoma pohvalno izrazili o radu Saveza u prošloj godini.

Istaknuto je nekoliko velikih i značajnih aktivnosti koje je Savez imao u prethodnoj, izvještajnoj,

godini svog rada, kao što su uspješno organizirano tradicionalno Međunarodno otvoreno prvenstvo i XIV sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječje paralize u Zenici te objava tri broja časopisa *Paraplegija i Mi*, koji priprema i izdaje Savez.

Zastupnici su pozitivno ocijenili i sada već tradicionalno održavanje konferencija i okruglih stolova Saveza na kojima su prisutni predstavnici svih udruženja – članica Saveza: u prošloj godini konferencija "Promovisanje prava i podizanje svijesti o pitanjima osoba s invaliditetom" te okrugli sto "Strateški pravci razvoja saveza i udruženja – članica Saveza".

Zastupnici su u svojim diskusijama naglasili da kao članice Saveza imaju sve veći ugled i značaj u svojim sredinama.

U skladu sa Statutom izvršena je promjena jednog člana Nadzornog

odbora. Potom su skupštinskim zastupnicima prezentirani Izvještaj Nadzornog odbora i Finansijski izvještaj za 2017. godinu te Program rada s Operativnim planom i Finansijski plan Saveza za 2018. godinu, koji su, nakon kraće diskusije, jednoglasno usvojeni.

Nakon završetka skupštinske sjednice održana je i prezentacija dvanaestog broja časopisa *Paraplegija i Mi*. Časopis izlazi svaka četiri mjeseca i ovaj, dvanaesti broj časopisa bio je "prvi" u petoј godini otkako je počelo izdavanje ovog informativnog glasila Saveza paraplegičara i oboljelih od dječje paralize, a koji je dobio značajan broj pohvala čitalaca i relevantnih osoba iz svijeta novinarstva, kako po svom sadržaju, tako i po kvalitetu ukupnog dizajna, prepoznatljivog od prvog broja.

*Savez udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize
Unsko-sanskog kantona*

“Vozim iako ne hodam”

Takmičenja u spretnosti vožnje automobilom za osobe s invaliditetom “Velika Kladuša 2018”

Uponedjeljak 14. maja 2018. godine Savez udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Unsko-sanskog kantona organizirao je sad već tradicionalno a treće po redu takmičenje u spretnosti vožnje automobilom za osobe sa invaliditetom, finansirano iz budžeta kroz grant sredstava za organizacije civilnog društva općine Velika Kladuša.

Kao i prethodnih godina takmičenje je održano u Velikoj

Kladuši u krugu Agrokomercovog preduzeća “Transport”.

Nakon intoniranja himne Bosne i Hercegovine i pozdravnog govor predsjednika Upravnog odbora Saveza udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Unsko-sanskog kantona, u ime općinskog načelnika Velike Kladuše takmičenje je proglašio otvorenim njegov savjetnik Aladin Ćerimović.

Na ovo takmičenje prijavilo se devetnaest takmičara, ali je sudjelovalo

njih šesnaest: pet žena i jedanaest muškaraca iz pet udruženja paraplegičara Federacije Bosne i Hercegovine. Takmičari su bili razvrstani u različite kategorije, što u ženskoj što u muškoj konkurenciji.

Nakon što su svi učesnici vozili po dvije vožnje po zadanim pravilima, za konačan plasman odabrano je bolje postignuto vrijeme svakog takmičara, čime su i određeni pobjednici po kategorijama u muškoj i ženskoj konkurenciji.

U ženskoj konkurenciji takmičilo se pet takmičarki u dvije kategorije:

- I Kategorija: Tetraplegija / Tetrapareze, dvije takmičarke: Almedina Čamđić iz Zavidovića (zlatna medalja) i Šemsija Dželaldini iz Livna (srebrena medalja);
- II Kategorija: Paraplegija / Parapareza, tri takmičarke: Admir Kendić iz Velike Kladuše (zlatna medalja), Fata Salkić iz Cazina (srebrena medalja) i Šuhra Zukanović iz Sanskog Mosta (bronzana medalja).

U muškoj konkurenciji bilo je jedanaest učesnika, koji su se također takmičili u dvije kategorije:

I Kategorija: Paraplegija / Parapareza, osam takmičara: 1. Refik Ibragić iz Sanskog Mosta (zlatna medalja), 2. Irfad Rekić iz Cazina (srebrena medalja), 3. Elvis Hodžić iz Velike Kladuše (bronzana medalja).

Plasman ostalih takmičara: 4. Huse Galijašević iz Velike Kladuše, 5. Hasan Nuhanović iz Cazina, 6. Senad Kečanović iz Cazina,

7. Selim Kurtović iz Cazina i 8. Ramiz Pandžić iz Velike Kladuše.

II Kategorija: Ostali oblici invaliditeta, tri takmičara: Hasan Begović iz Velike Kladuše (zlatna medalja), Josip Balinović iz Velike Kladuše (srebrena medalja) i Teufik Zukanović iz Sanskog Mosta (bronzana medalja).

Enes Cviko iz "Timing centra" Sarajevo elektronskim mernim uređajima pratio je i evidentirao vožnje, vrijeme i rezultate ovog takmičenja.

Nakon takmičarskog dijela priređen je ručak za sve takmičare, asistente i goste na izletištu Zmajevac, na kojem je upriličeno proglašenje pobjednika i dodjela medalja i diploma najspretnijim vozačima, nakon čega je u dobrom raspoloženju nastavljeno druženje.

"Vozim iako ne hodam" projekt je čiji je glavni cilj edukacija mladih osoba i prevencija iz oblasti sigurnosti u saobraćaju kroz podizanje svijesti o rizicima i posljedicama koje donosi neodgovorno ponašanje u saobraćaju, kao što je prekoračenje brzine, upotreba alkohola i opojnih droga, nevezanje sigurnosnog pojasa i korištenje mobitela tokom vožnje. Život je najveća vrijednost i ne smije biti ugrožen zbog droge ili velike brzine! U sklopu ovog projekta održane su edukacione radionice u mnogim gradovima Bosne i Hercegovine.

Također, važan dio projekta "Vozim iako ne hodam" jeste pokazati kroz takmičenje da su i osobe s invaliditetom sposobne da budu aktivni učesnici u saobraćaju, tj. da i osobe s najtežim stepenom tjelesnog invaliditeta mogu upravljati motornim vozilom i aktivno učestvovati u saobraćaju.

Upravo takmičenje u spremnosti vožnje automobilom za osobe s invaliditetom koje organizira Savez udruženja paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Unsko-sanskog kantona jeste praktičan primjer dijela projekta "Vozim iako ne hodam", ali i primjer kako su osobe s tjelesnim invaliditetom sposobne upravljati motornim vozilima, kao i da se mogu educirati za vožnju, steći nova saznanja i samopouzdanje kada su za volanom.

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Velika Kladuša

Aktivnosti Udruženja u proteklom periodu

Održana redovna i izborna Skupština Udruženja

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Velika Kladuša u sklopu planiranih aktivnosti

za ovu godinu održalo je 18. aprila 2018. godine 12. izvještajnu i izbornu skupštinu.

Na sjednici Skupštine usvojeni su finansijski izvještaj i Izvještaj o radu Udruženja za 2017. godinu,

kao i finansijski plan i program rada Udruženja za 2018. godinu. Nakon usvajanja ovih dokumenata pristupilo se izboru i imenovanju zastupnika i predsjednika Skupštine te članova i predsjednika Upravnog odbora.

Projekt "Parking mesta za osobe s invaliditetom"

Humanitarna akcija "Topli dom za porodicu Pandžić"

Za predsjednika Skupštine imenovan je Alaga Hozanović. Upravni odbor Udruženja broji pet članova a izabrani su sljedeći članovi: Elvis Hodžić, predsjednik Upravnog odbora, Senudin Okačnović, potpredsjednik Upravnog odbora, Emin Behrić, Huse Gašijašević i Ramiz Pandžić, članovi Upravnog odbora.

Nakon završetka rada Skupštine svi prisutni članovi, njihovi asistenti i gosti družili su se uz prigodni ručak i piće.

Projekt "Parking mjesta za osobe s invaliditetom"

Projekt je započeo 2017. godine i u toj godini uređeno je i obilježeno četrdeset mesta za parkiranje osoba s invaliditetom u užem i širem dijelu grada: na parkiralištima kod javnih institucija, javnih

preduzeća, tržnih centara, restorana i gdje god su postojali uvjeti i potreba za tim.

Ove 2018. godine nastavljeno je s aktivnostima i obilježavanjem parkinga i postavljanjem saobraćajnih znakova u gradu, na mjestima koja se nisu stigla obilježiti u toku prošle godine. Aktivnosti su proširene i na ruralne dijelove mjesnih zajednica općine Velika Kladuša, na mjestima na kojima su postojali uvjeti da se obilježe parkinzi.

Ukupno je obilježeno osam parkinga u tri mjesne zajednice, uglavnom ispred mjesnih ambulanti, ureda mjesnih zajednica i apoteka. U ostalim mjesnim zajednicama za sada nema uvjeta za obilježavanje parkinga za osobe s invaliditetom. Čim se steknu potrebni uvjeti, nastavit će se s obilježavanjem i daljnjom realizacijom projekta.

Humanitarna akcija "Topli dom za porodicu Pandžić"

Udruženje je nastavilo aktivnosti na izgradnji porodične kuće za našeg člana Ramiza Pandžića. Radovi su započeli prošle godine i do kraja 2017. godine uspješno je dovršeno "pokrivanje" kuće, tj. završeni su i radovi na krovnoj konstrukciji. U proljeće ove godine, nakon poboljšavanja vremenskih prilika, nastavljeno je s radovima. Postavljena je vanjska stolarija, završena vodovodno-kanalizaciona i elektroinstalacija, izvršeno je i grubo malterisanje unutarnjih zidova i "utopljavanje" plafona stiroporom. Aktivnosti se nastavljaju na prikupljanju sredstava za dovršenje ove humanitarne akcije a planirano je da će svi radovi biti završeni do kraja ove godine te da će Rasim Pandžić sa svojom porodicom Novu godinu dočekati u svom u potpunosti sagrađenom domu.

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica

Premijera motivacionog filma "Sjenke"

Film predstavlja tri uspješne žene s invaliditetom, koje nastoje srušiti predrasude o osobama s invaliditetom u našoj zemlji

U subotu, 12. 5. 2018. godine, u Multiplex "Ekranu" Zenica održana je premijera filma "Sjenke" u organizaciji

našeg udruženja. Film predstavlja tri uspješne žene s invaliditetom, koje nastoje srušiti predrasude o osobama s invaliditetom

u našoj zemlji. Akterke filma su Vernesa Krišto, Almedina Čamđić i Mersiha Fazlić, režiser, snimatelj i montažer filma je Aladin

Premijera motivacionog filma "Sjenke"

Sastanak u Zavidovićima

Kavgić, a na filmu je radio tim od šest ljudi, od kojih su četiri osobe s invaliditetom. Film je motivacijskog karaktera te pokazuje kako se uz jaku volju sve prepreke mogu

nadvladati i da ništa nije nemoguće. Premijera filma bila je veoma posjećena, na veliko zadovoljstvo organizatora, jer je glavni cilj bio pokazati "običnim" ljudima kako

se može stvarati i biti uspješan u životu bez obzira na sve prepreke. Nakon premijere filma nastavljeni su druženje i razgovor s akterkama uz catering i osvježenje, te su svi skupa podijelili pozitivna mišljenja i emocije vezane za film. Ovo je zasigurno bio primjer uspješnog i pozitivnog izlaska iz "šjenke", kao i primjer svima šta znači borba i želja za životom.

Prijateljski prema invaliditetu: posjeta Zavidovićima

U sklopu nastavka projekta "Prijateljski prema invaliditetu" ispred našeg udruženja predsjednik Harun Aliefendić i administrativna asistentica udruženja Samira Đidić dana 16. 4. 2018. godine posjetili su općinu Zavidovići zbog ugovorenog sastanka s načelnikom općine Hašimom Mujanovićem. Sastanku su još prisustvovali članovi UPODP Zavidovići Almedina Čamđić i Salko Omerašević, a srdačno nas je ugostio pomoćnik načelnika Idriz Alihodžić, jer je načelnik Mujanović, nažalost, bio spriječen prisustvovati sastanku. Tema razgovora bile su arhitektonske barijere, pristupačnost i problem s mjestima za parkiranje, kao i prijedlozi o rješavanju takvih problema. Razgovor je protekao ugodno i s pozitivnim ishodom, jer smo naišli na razumijevanje problema od strane gospodina Idriza Alihodžića te smo postigli određene dogovore za koje se nadamo da će biti ispoštovani. Sastanak je održan u Centru za kulturu, kojem smo uručili znak Prijateljski prema invaliditetu, jer je u potpunosti priлагoden i dostupan svim sadržajima osobama s invaliditetom.

Udruga paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Livno

Koalicija organizacija osoba s invaliditetom "Zajedno možemo" uspješno nastavila svoje djelovanje

Imenovani članovi interresornog i intersektorskog koordinacijskog tijela Vlade Livanjskog kantona za praćenje, usmjeravanje i izvještavanje o realizaciji aktivnosti Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u FBiH (2016-2021)

Vlada bh. entiteta Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici održanoj 23. decembra 2016. godine donijela je Odluku o usvajanju Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine 2016-2021 (u daljem tekstu Strategija), čija je svrha da se definiraju strateški prioriteti, ciljevi i aktivnosti u oblasti invalidnosti u Federaciji BiH za novo strateško razdoblje, koji će slijediti prethodno uspostavljenе principe multisektorskog pristupa u oblasti invalidnosti i koji će doprinijeti unapređenju položaja osoba s invaliditetom, pa samim tim i društva u cjelini. Za uspješnu implementaciju, praćenje i izvještavanje o provedbi ovog dokumenta neophodno je bilo definirati pitanje koordinacije implementacije i praćenja. Koalicija organizacija

osoba s invaliditetom Kantona 10 "Zajedno možemo" imenovala je dvije osobe za člana interresornog i intersektorskog koordinacijskog tijela kantonalne vlade. Prvi aktivni

koraci planirani su po završetku ljetnih godišnjih odmora.

Važno je naglasiti i činjenicu da se članice Koalicije "Zajedno možemo" Kantona 10 i dalje sastaju na

redovnim sastancima te svoje aktivnosti usmjeravaju na postizanje zajedničkih dogovora s predstavnicima kantonalnih i općinskih vlasti a sve za dobrobit osoba s invaliditetom, kako djece i mladih, tako i odraslih osoba s invaliditetom. I, jedno je sigurno, zajedno postižemo više!

Potpisani memorandum o razumijevanju i suradnji

Udruga paraplegičara i oboljelih od djeće paralize Livno posjetila je ustanovu za obrazovanje odraslih. Nakon upoznavanja sa samom ustanovom, obrazovnim ponudama, programima (SEC je trenutačno jedina ustanova u Bosni i Hercegovini specijalizirana za stručno obrazovanje odraslih na području socijalnih zanimanja), ovom prilikom potpisani su Memorandum o suradnji kojim se definiraju buduća zajednička djelovanja u socijalnom sektoru.

Na osnovu dosadašnje suradnje, prijateljskih odnosa i uzajamnog povjerenja, a uzimajući u obzir zajednički interes razvoja obrazovanja odraslih i prihvatajući dogovor da će se svi oblici suradnje provoditi bez direktnе ili indirektne

diskriminacije na osnovu rase, boje kože, spola, jezika, vjerske pripadnosti, političkih i drugih uvjerenja, etničkog ili društvenog porijekla, invaliditeta ili drugih okolnosti, te u želji za poticanjem bliske suradnje i daljnog razvijanja odnosa, dana 18. 5. 2018. godine u Banjoj Luci zaključen je Memorandum o razumijevanju i suradnji.

Održana redovna Skupština

U sklopu realizacije plana rada Udruge za 2018. godinu održana je Redovna godišnja Skupština Udruge paraplegičara i oboljelih od djeće paralize Livno.

Studijske posjete Banjoj Luci i Mostaru

Zahvaljujući Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike, a u sklopu projekta "OSA za OSI", pojedini članovi naše Udruge, zajedno s osobnim asistentima, imali su mogućnost posjetiti rehabilitacijske centre u Banjoj Luci i Mostaru.

U maju 2018. godine, u sklopu projekta "OSA za OSI", organizirana je posjeta Socijalno-edukativnom

centru (SEC Banja Luka). Zahvaljujemo se direktoru i osoblju samog centra na divnom prijemu i ugodnom službenom druženju u prostorijama centra, kao i upoznavanjem s drugim uslugama koje centar nudi.

Istog dana realizirana je i posjeta JU Centar "Zaštitи me". Zahvaljujemo se direktorici i dragim uposlenicama koje su nam dale opštne informacije o radu i djelovanju ustanove u kojem borave i školju se djeca s poteškoćama u razvoju iz cijele Republike Srpske te nam ponudile i obilazak prostorija i posjete samom Internatu.

U junu smo posjetili rehabilitacijski centar za osobe s poteškoćama u razvoju "Sveta obitelj" u Mostaru. Domaćin nam je bio gospodin Radoslav Dodig, direktor gospodarskoga društva za uposljavanje osoba s invaliditetom "RAD-DAR" d.o.o. Mostar, kojem se iskreno zahvaljujemo. Razgovarali smo o načinu rada, spektru aktivnosti i pozitivnim učincima radnog odnosa na osobe s invaliditetom jer, prema riječima gospodina Dodiga: "Stupanj civiliziranosti nekoga društva mjeri se i u njegovu odnosu prema osobama s invaliditetom. Taj odnos ne podrazumijeva žaljenje, već razumijevanje, što je temelj za ostvarivanje konačnoga cilja, a to je inkluzija osoba s invaliditetom u školu, radnu средину i kvalitetan društveni život."

Rehabilitacijski centar "Sveta obitelj" namijenjen je djeci i odraslima s poteškoćama u psihofizičkom i intelektualnom razvoju. Centar obuhvata više objekata različitog karaktera: od stacionarnog odjela, koji pruža smještaj za osobe kojima je potrebna 24-satna njega bez obzira na dob i nacionalnost, gdje o njima brinu njegovatelji i

medicinske sestre, pa do "Nazareta", gdje se održavaju rekreativne radionice za djecu do osamnaeste godine života. Radionica "Emanuel" namijenjena je za osobe s invaliditetom, koje nakon završetka srednje "specijalne" škole ne mogu naći zaposlenje primjereno svojim sposobnostima. Uz proizvodnju predmeta od drveta i gline, koje sami prodaju, imaju i plasmenike u kojima rade i sami proizvode potrepštine za kuhinju centra "Sveta obitelj" te za svoj rad dobivaju redovnu plaću. Zahvaljujemo svima koje smo susreli, s kojima smo se družili i drago nam je da smo mogli na licu mjesta vidjeti kako funkcioniра centar i kako zaposliti osobe s invaliditetom.

Pred Centrom za djecu i omladinu s poteškoćama u psihofizičkom i senzornom razvoju pod nazivom "Los Rosales" dočekala nas je dugogodišnja aktivistica, a naša draga kolegica, gospođa Jasná Rebac, koja nam je taj dan bila domaćin. U centru su djeca od "vrtičke dobi", a u sklopu centra je i internat u kojem djeca s invaliditetom žive, školuju se i učestvuju na sportskim igrama, raznim priredbama i manifestacijama na kojima, uz pomoć stručnih osoba i mladih volontera, iskazuju svoju kreativnost. Jedna mala ali vrijedna skupina zajedno sa mladim volonterom obradovala nas je izvedbom himne centra "Los Rosales". Centar ima i senzornu sobu, koja se sastoji od različitih elemenata koji potpomažu stimulaciju čula sluha, vida, dodira i mirisa. Ona predstavlja mjesto gdje osobe s poremećajem senzorne integracije mogu istražiti i razviti svoje senzorne vještine. Treba istaći da nije riječ o metodi liječenja, već o

Skakači sa "Starog mosta" pomažu osobama s invaliditetom koja koriste kolica

metodi koja treba da stimulacijom čula omogući djeci i odraslima s poremećajem senzorne integracije da pokažu svoje uspavane potencijale i postignu emocionalni balans. Boravak u senzornoj sobi omogućuje djeci da razviju senzorne vještine koje će im biti potrebne za kasniji život. Stimulirajuća i smirujuća atmosfera stvorena u ovoj posebno opremljenoj prostoriji omogućava poboljšanje koordinacije pokreta, dјeluje relaksirajuće na djecu koja su stalno u pokretu, a usmjerava pažnju neaktivne djece. Istraživanja su pokazala da je ovaj oblik terapije naročito koristan za djecu s oštećenim čulom sluha, slijepu i slabovidnu djecu, a

najveći značaj ima u rehabilitaciji djece autističnog spektra.

Posjetiti Mostar a ne vidjeti "Stari most" isto je kao i ne biti u Mostaru. Za članove Udruge paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Livno nema prepreka. Hvala dragim dečkima, skakačima sa "Starog mosta", koji su pomogli našim članovima, koji koriste invalidska kolica, da kao osobe s invaliditetom dobiju šansu osjetiti šta znači "biti na Starom mostu", jer svi koji su posjetili "Stari most" znaju da je pristup osobama koje koriste invalidska kolica otežan i bez tuđe pomoći i podrške zapravo nemoguć. Stoga momcima, skakačima sa "Starog mosta", od srca veliko hvala!

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Cazin

Na sjednicama Skupštine i Upravnog odbora istaknut problem procedure realizacije i kvaliteta ortopedskih i sanitarnih pomagala u USK

Održana Skupština Udruženja

Redovna Skupština Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Cazin održana je 4. juna

2018. godine u službenim prostorijama Udruženja u Tržačkim Raštelima. Skupština je radila u kvoru.

Nakon jednoglasnog usvajanja Dnevnog reda i verifikacije Zapisnika s prethodne skupštinske

sjednice, Predsjednik Udruženja obrazložio je svaku tačku Dnevnog reda bez ikakvih primjedbi prisutnih i svi izvještaji, po tačkama Dnevnog reda, jednoglasno su usvojeni.

Sjednica Skupštine Udruženja

Dobitnici priznanja na takmičenjima

Potvrden je i prijem pet novih članova u Udruženje. Novi članovi našeg Udruženja su Samanda Tomanović i Selim Kurtović iz Cazina, te Amir Čolić, Senad Kečanović i Jasmin Mujanović iz Bihaća.

Sjednica Skupštine protekla je u dobroj, prijateljskoj atmosferi, a nakon završetka sjednice druženje članova nastavilo se uz prigodnu večeru.

Sastanak Upravnog odbora

Na proširenoj sjednici Upravnog odbora našeg Udruženja, koja je održana početkom maja 2018. godine uz prisustvo svih članova Udruženja, dogovoren je održavanje redovne Skupštine u junu 2018. godine, kao i učešće ekipe našeg Udruženja na Međunarodnom otvorenom prvenstvu – 15. sportskim igrama paraplegičara i oboljelih od dječije paralize “Sarajevo 2018”. Sve dogovorenouspješno je realizirano i naša ekipa dostoјno je predstavljala Udruženje na 15. sportskim igrama u Sarajevu.

Upravni odbor razmatrao je i druga pitanja i probleme s kojima

se suočava naše Udruženje. Glavna tema sastanka bila je problematika ljekarskih tromjesečnih potvrda za nabavku sanitarnih artikala za potrebe naših članova, a prema kantonalm zakonskim propisima. Naši članovi imaju problem da ostvare svoje zakonsko pravo na tromjesečne zalihe sanitarnih artikala zbog slabe sinhronizacije u zdravstvu na relaciji nadležni ljekar, koji propisuje potvrde – zavodi zdravstvenog osiguranja i njihove komisije, koji verificiraju potvrde – ugovorne ortopedске firme, koje isporučuju potrebne artikle.

Pored konfuzne procedure od izdavanja do realizacije potvrda, problem je i kvalitet sanitarnih artikala i ortopedskih pomagala, s obzirom na to da Zavod zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona odabire, na tenderu, ortopedske firme prema ponuđenoj najnižoj cijeni a ne prema potrebnom kvalitetu pomagala (pelene, kateteri...), što je na štetu osiguranika, tj. članova našeg Udruženja, čime se ugrožava zdravlje korisnika prava na sanitarne artikle i druga ortopedska pomagala.

Takmičenje u spretnosti vožnje automobila

Naše Udruženje učestvovalo je na takmičenju u spretnosti vožnje automobila prilagođenom za osobe s invaliditetom koje je organizirao Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Unsko-sanskog kantona u Velikoj Kladuši. Naši predstavnici osvojili su drugo mjesto u muškoj konkurenciji te drugo i treće mjesto u ženskoj konkurenciji.

Učešće na sportskim igrama općine Cazin

Sportski savez za osobe s invaliditetom općine Cazin organizirao je 24. juna 2018. godine igre za osobe s invaliditetom koje su održane u Čajićima. Igre su protekle u fer sportskom duhu, a njihov najvažniji segment jest druženje osoba s invaliditetom, dok su rezultati bili u “drugom planu”. Igre su završene svečanim ručkom i tom prilikom podijeljene su medalje i priznanja najuspješnijim sportistima. Naše udruženje učestvovalo je sa ženskom ekipom, koja je osvojila zavidan broj medalja.

Liječenje matičnim ćelijama – Medicinski napredak ili komercijalna prodaja?

Jedan od primjera komercijalne medicine jest liječenje matičnim ćelijama, koje je trenutno u relativno ranoj eksperimentalnoj fazi, s vrlo malim brojem naučnih dokaza o uspjehu liječenja

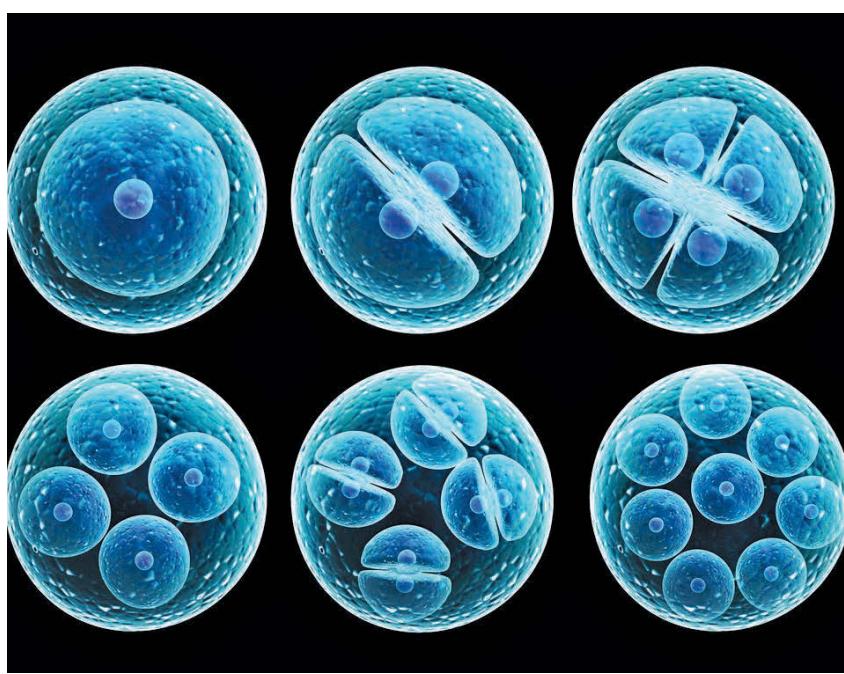
Još od perioda industrijske revolucije iz druge polovine 18. stoljeća, čovječanstvo se nije susrelo s bržim i inovativnijim napretkom

od današnjeg. Razvoj kompjuterizirane tehnologije, robotike i umjetne inteligencije omogućili su nam kvalitetnija istraživanja u svim poljima

nauke, bržu razmjenu podataka, pristup informacijama široj populaciji, učenje na daljinu, pa samim tim i pretvaranje zemaljske kugle u globalno selo.

Uzimajući u obzir da je čovjek za svoje i zdravlje svojih najmilijih oduvijek bio spremna dati skoro sve što posjeduje, zdravstvena ekonomija zauzela je jedno od najvažnijih mjesto u globalnom ekonomskom razvoju i jedna je od vodećih grana svjetske privrede. Međutim, "tehnološko ludilo" koje nas bombardira sa svih strana ima i svoju cijenu. Uspjeh bilo kakve inovacije danas isključivo zavisi od uspjeha pratećeg marketing plana i ciljne grupe potrošača.

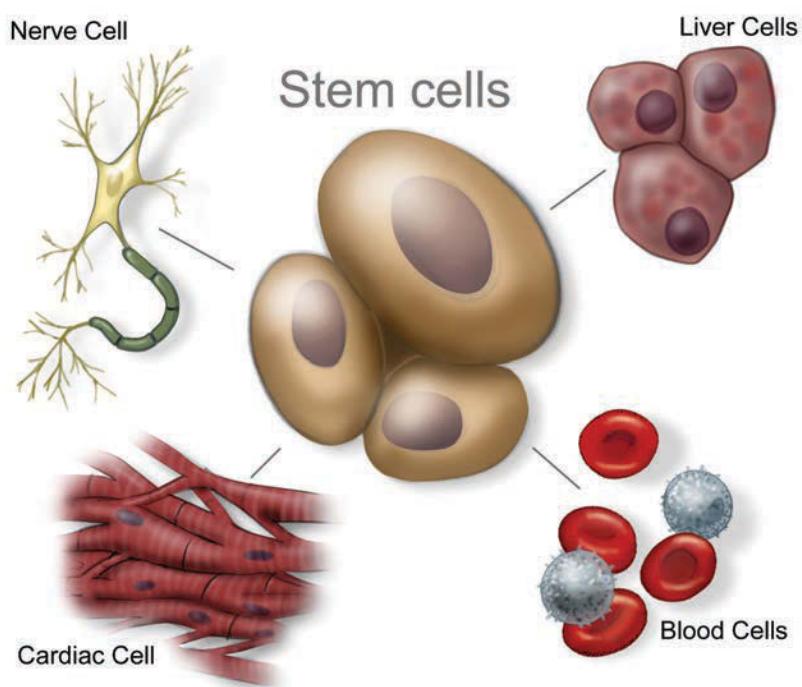
Jedan od primjera komercijalne medicine jest liječenje matičnim ćelijama, koje je trenutno u relativno ranoj eksperimentalnoj

fazi, s vrlo malim brojem naučnih dokaza o uspjehu liječenja.

Krajem maja 2016. godine objavljeni su pozitivni i obećavajući rezultati eksperimentalne studije iz bolnice Mount Sinai u New Yorku, u kojoj je učestvovala skupina pacijenata koji pate od posljedica ozbiljne povrede kičmene moždine. Tretman liječenja uključivao je ubrizgavanje matičnih ćelija u oštećena područja, s ciljem obnove neuromišićne funkcije i kretanja. Konkretno, jedan pacijent – osoba s kvadriplegijom, za kojeg se nije očekivalo da će ponovo hodati nakon teške saobraćajne nesreće – prijavio je povratak osjećaja senzibiliteata i osjećaja mišićne kontrakcije u nogama i kukovima. Do sada, četiri od šest pacijenata uključenih u istu studiju već su pokazali znakove poboljšanja.

S druge strane, postoji veliki broj rizika faktora za koje se smatra da su povezani s terapijskim liječenjem matičnim ćelijama. Autori studije iz 2014. godine s Univerzitske klinike u Iowi (SAD) prikazali su slučaj osamnaestogodišnje djevojke, koja je nakon povrede kičmene moždine na nivou Th10-Th11 podvrgnuta tretmanu matičnim ćelijama. Osam godina nakon operacije javila se na kliniku zbog intenzivne боли u torakolumbalnom dijelu kičme. MRI snimak pokazao je prisustvo intramedularne mase upravo na mjestu implantacije matičnih ćelija, što je zahtijevalo hitnu resekciju. Pored tog slučaja, do sada su registrirane sljedeće nuspojave: tromboza, akutna upala pluća, infekcija, nastanak benignih tumora, maligne transformacije i dr.

Međutim, ništa od ovoga nije sprječilo privatne klinike da upravo ovaj oblik liječenja ponude pacijentima širom svijeta. Zabrinjavajući je i spektar dijagnoza koje su upotrijebljene u marketinškim kampanjama. To su najčešće: osteoartritis, bol mišićno-koštanog porijekla, neurodegenerativna oboljenja kao što je mišićna distrofija, multipla

skleroza, posljedice moždanog udara, neuropatija retine, povrede kičmene moždine, glavobolje i migrene, astma, autizam, podmlađivanje kože, kao i anti-age tretman. Takvu vrstu tzv. neprovjerene / komercijalne terapije često nazivamo i "medicinskim turizmom" ili, u ovom slučaju, "turizmom matičnih ćelija".

Kako prepoznati "komercijalnu" terapiju?

Klinička ispitivanja su naučno-medicinska ispitivanja koja se provode na zdravim ili bolesnim ispitnicima koji su dobrovoljno dali pristanak za sudjelovanje. Osmisljena su radi procjenjivanja hoće li tretman poticati bilo koju pozitivnu biološku aktivnost unutar ciljanog tkiva ili je vjerovatno da će osigurati klinički značajnu korist za predviđene tjelesne funkcije u predloženoj populaciji.

Ako terapije nema na spisku registriranih kliničkih ispitivanja (www.clinicaltrial.gov) i ako pacijent mora za nju platiti, postoji velika šansa da se radi o terapiji za čije rezultate ne postoje dokazi zasnovani na naučno-istraživačkim činjenicama.

Uprkos medicinskom napretku 21. stoljeća, još uvijek nije pronađen tretman koji garantira potpuni oporavak nakon povrede kičmene moždine. Uspjeh trenutno raspoloživih tretmana direktno je zavisao od nivoa i vrste povrede za svaku individuu.

Iz tog razloga, ali i sa ciljem očuvanja nivoa sposobnosti kojim

pacijent raspolaže neposredno prije bilo kakve operacije, najsigurnije je prijaviti se na registrirano kliničko ispitivanje i prepustiti se u ruke stručnjacima iz oblasti neurološke rehabilitacije.

Šta je potrebno znati prije nego se prijavite za učešće u kliničkom ispitivanju?

Prije učešća u nekom kliničkom ispitivanju obično se obavlja detaljan pregled medicinskog stanja prema unaprijed utvrđenim kriterijima. Nisu svi pacijenti kvalificirani za sudjelovanje u određenom ispitivanju. Svako ispitivanje treba imati specifične uvjete (kriteriji uključivanja / isključivanja) koji moraju biti zadovoljeni. Nakon toga slijedi informativni intervju, tokom kojeg kao pojedinac budete detaljno obaviješteni o svim koracima koji slijede.

Dužnost ispitivačke skupine je:

1. da vam detaljno objasni prirodu eksperimentalne terapije, uključujući pretходne dokaze u studijama koje su obavljene sa životinjama ili drugim kliničkim poremećajima;
2. da vas detaljno informira o mogućim prednostima i rizicima sudjelovanja u ispitivanju;
3. da vas informira da se slučajnim odabirom možete dodjeliti bilo eksperimentalnoj skupini liječenja ili placebo kontrolnoj skupini (ili zašto ispitivanje u određenoj fazi ne uključuje kontrolnu skupinu);
4. da vas detaljno obavijesti o svim studijskim postupcima, trajanju vašeg sudjelovanja i onome što vam je potrebno za praćenje posjeta;
5. da vas informira kako će se pokriti troškovi bilo koje standardne kliničke procedure ili rehabilitacijskih tretmana, koji su prateći ili na neki drugi način povezani sa studijom (uključujući putne troškove);
6. da vas obavijesti da li ćete dobiti naknadu za sudjelovanje u ispitivanju;
7. da vas informira kako će se dogovoriti tretman ili naknada za eventualne povrede vezane uz istraživanje i ko će to platiti;
8. da vas obavijesti o alternativama sudjelovanja u kliničkom ispitivanju;
9. da vas obavijesti o pravu na sudjelovanje u studiji u bilo kojem trenutku iz bilo kojeg razloga; trebali biste biti obaviješteni i da vas ispitivači mogu isključiti iz studije i o mogućim razlozima za takav korak;
10. da vam omogući dovoljno vremena za postavljanje dodatnih pitanja i da vam objasni druge eventualne nejasnoće.

Intratekalna terapija baklofenom kod izraženih mišićnih spazama nakon lezije centralnog motornog neurona

Mr. sc. prim. dr. Haso Sefo, dr. Edin Hajdarpašić i dr. Adi Ahmetpahić, Klinika za neurohirurgiju, Klinički centar Univerziteta u Sarajevu

Prva procedura zamjene baklofenske pumpe u Bosni i Hercegovini provedena je na Neurohirurškoj klinici Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu 2018. godine.

Mišićni spazam ili grč nagla je nekontrolirana i nena-mjerna kontrakcija mišićnih vlakana bilo kojeg dijela tijela. Najčešće je prolazan i javlja se kod naglih pokreta, dugotrajnim vježbanjem ili pod utjecajem određenih lijekova a kao posljedica nakupljanja mliječne kiseline u mišićima. Ipak, u manjem broju slučajeva kod određenih stanja gdje je prisutna lezija centralnog motornog neurona (multipla skleroza, povreda kičmene moždine, cerebralna paraliza) spazam može biti dugotrajan i izuzetno bolan, u isto vrijeme dovo-deći do brojnih sekvela koje ugrožavaju život pacijenta. Spasticitet uključuje probleme u smislu grčeva, ukočenosti mišića, abnormalnih

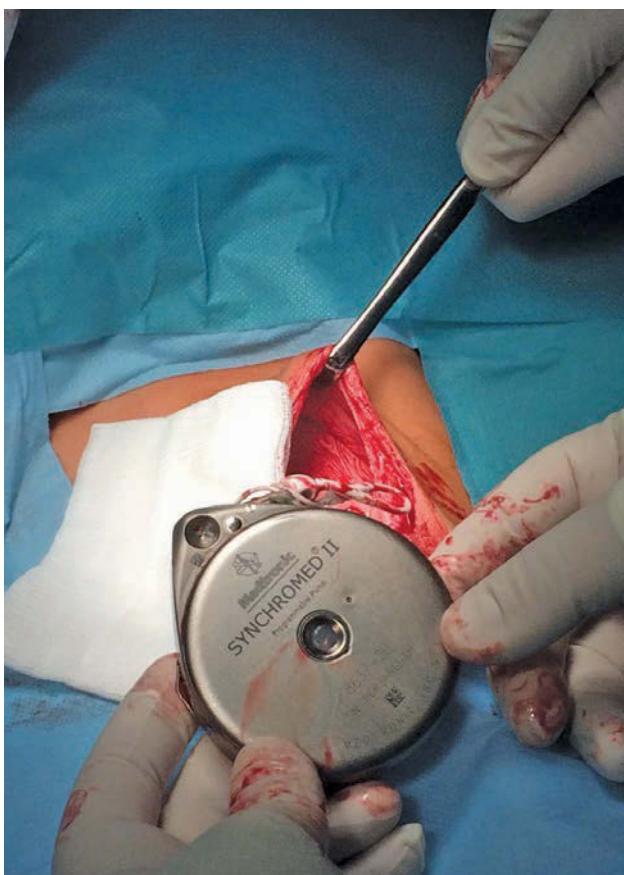
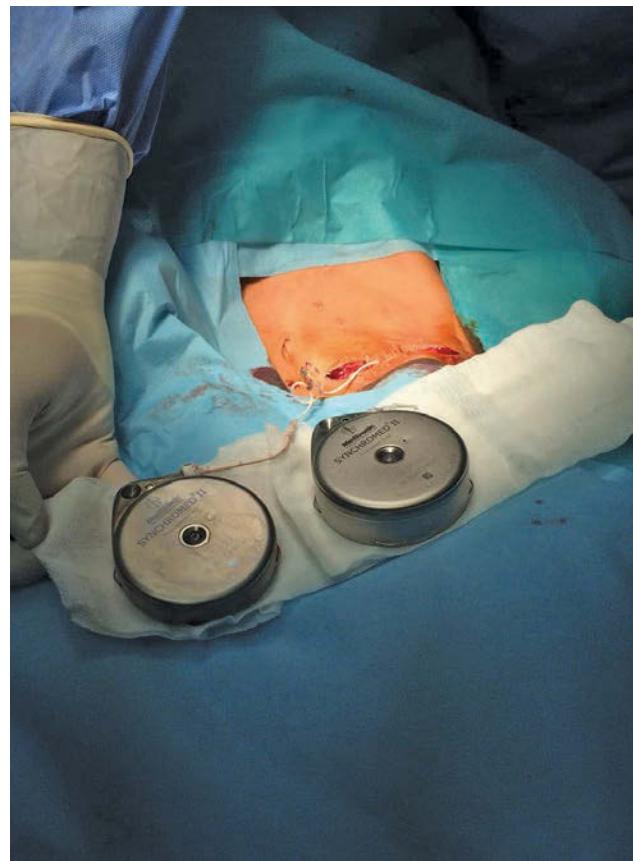
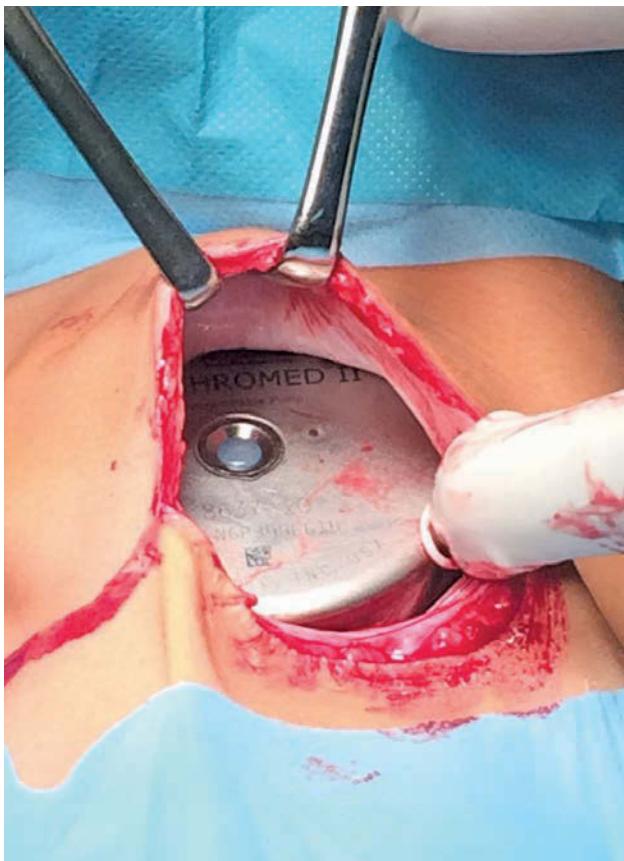
primitivnih refleksa, hiperreaktivnost miotatskih refleksa, kao i probleme s koordinacijom pokreta. Važno je naglasiti da su spazmi vrlo često udruženi s bolom, značajno utječu na sjedenje i stajanje i dovode do razvoja kontraktura.

Intratekalna (aplikacija lijeka u likvorski prostor) aplikacija Baklofena analogna je od ranije poznatoj aplikaciji Morfija na isti način. Ovaj oblik upotrebe rezultira koncen-tracijom lijeka baš na mjestu gdje je potrebno za terapijsko djelovanje, a to su, u oba slučaja, receptori dorzalne sive mase kičmene moždine. Sistemska aplikacija iste koncentracije lijeka dovela bi do istog efekta kao i intratekalna aplikacija, ali bi lijek djelovao i na mozak, što

bi imalo za posljedicu poremećaje stanja svijesti do kome. Upotreba baklofenske pumpe s kateterom u subarahnoidalnom prostoru ne do-vodi samo do koncentriranja lijeka na određenom mjestu, već je moguće osigurati konstantnu dozu lijeka ili, pak, povećati, odnosno smanjiti dozu ovisno o stanju pacijenta.

Uloga neurohirurga u tretmanu spasticiteta

Cilj terapije jeste poboljšanje neurološkog statusa pacijenata i smanjenje efekata spasticiteta. Treba naglasiti da hiperekscitabilnost motoneurona ne dovodi obavezno do onesposobljenosti pacijenata.

Procedura zamjene baklofenske pumpe

Kod određenih pacijenata rigiditet dovodi do loše koordinacije pokreta i klonusa, što ima za rezultat usporost pokreta, ali ne uvijek invaliditet. U određenim slučajevima nijedan od znakova spasticiteta ne mora biti prisutan, ali je značajno izražena mišićna slabost, koja dovodi do onesposobljenosti.

U terapiji se primarno koristi Baclofen (GABA agonist) hidrosolubilni lijek, isto kao i Morfij. Iako dizajniran da prolazi krvnomoždanu barijeru, samo mala koncentracija lijeka uspijeva da dospije na željeno mjesto djelovanja kada se primjeni sistemski (oralno). Baclofen parcijalno preuzima potpunu ulogu GABA-e, s obzirom na hidrosolubilnost i na to da djeluje na GABA receptore tipa B (u mozgu i kičmenoj moždini postoji više vrsta receptora). S druge strane, intratekalni bolus Baclofena dovodi naglo do visoke koncentracije lijeka u subarahnoidalnom prostoru kičmene moždine. Unutar 3-6 sati lijek dospijeva do moždanog stabla, zatim do konveksiteta mozga, gdje biva resorbiran preko arahnoidalnih granulacija. Poluživot Baclofena nakon bolusa intratekalno iznosi 90 minuta, lijek je stabilan i ne biva metaboliziran neuralnim tkivom. Ako se primjeni kao spora infuzija, koncentracija lijeka postupno raste i postepeno biva uklonjen konveksitetnom

apsorpcijom unutar 12-18 sati, te se na ovom principu bazira rad baklofenske pumpe. Najveći efekt oralne primjene Baclofena primijećen je u tretmanu spasticiteta kod multiple skleroze. Rezultati su pokazali limitiran uspjeh oralne upotrebe, dok je intratekalna aplikacija od samo 100-200 µg smanjila abnormalni mišićni tonus za dva ili više poena prema Ashworth skali za skoro sve pacijente.

U neurohirurškoj praksi postoje više opcija tretmana spasticiteta. Jedan od najefikasnijih je upotreba baklofenske pumpe. Iste pumpe koriste se i za intratekalnu aplikaciju. Morfija kada postoji indikacija. Čitav sistem sastoji se od pumpe (koja se postavi u abdominalno masno tkivo) i katetera (koji se instalira u subarahnoidalni prostor kičmenog stuba) i koji se onda spoji s pumpom. Promjer katetera izrazito je mali, kateter je tankih mehanih zidova i ne ošteće nervno tkivo niti nervne korjenove.

Važno je napomenuti da se problemima spasticiteta bavi čitav tim ljekara, uključujući neurohirurga, fizijatra, dječjeg fizijatra, neurologa, neuropedijatra, anesteziologa te adekvatno trenirano medicinsko osoblje.

Operativna procedura implantacije provodi se u općoj anesteziji

po svim principima neurohirurškog operativnog tretmana. Postoperativno se pacijent kratkotrajno stabilizira i prati u Jedinici intenzivne njegе, nakon čega se premjesti na odjel te uključi u rani fizikalni tretman. Pacijent se otpušta kući drugi postoperativni dan, konci se izvade nakon deset dana od implantacije. Incidenca komplikacija i zakazivanja pumpi je izrazito mala (0,5 – 1% godišnje) i primarno se odnosi na zastoj u radu pumpe. Najčešći uzrok disruptije dospijevanja lijeka na mjesto djelovanja je malfunkcija katetera, koji je također moguće zamijeniti.

Postoje dvije forme pumpi, koje se razlikuju u volumenu, odnosno u rezervoaru od 20 ili 40 ml. Važno je naglasiti da pumpa posjeduje bateriju, koja traje sedam godina, pa se cijela pumpa mijenja nakon isteka tog vremena, dok se kateter, ako je funkcionalan, ne mora mijenjati. Pacijenti su obavezni nakon implantacije javljati se mjesечно ili dvomjesečno na kontrolu kako bi se vršilo punjenje pumpe Baclofenom. Procedura punjenja je ambulantna, kratka i bezbolna, nakon čega se pumpa podešava programatorom. Proceduru programiranja, punjenja lijekom i praćenja stanja pacijenta primarno bi trebali provoditi neurolozi, fizijatri i neuropedijatri, zajedno s timom

medicinskog osoblja. Uloga neurohirurga prvenstveno je tehničkog karaktera u smislu implantacije, postoperativne radiološke evaluacije te u tretmanu eventualnih komplikacija. Neurohirurška klinika uvijek je na raspolaganju pacijentima u slučaju potrebe za tretmanom u Intenzivnoj njeki u sporadičnim situacijama.

Mogući neželjeni efekti

Efekti nakon intratekalne aplikacije isti su kao i neželjeni efekti koji se javljaju i kod sistemske primjene Baclofena u slučaju visokih doza. Najčešći problemi su opća slabost, pospanost, konfuzija, glavobolja, ataksija, u najtežim slučajevima koma, flakcidnost, hipotonija i depresija disanja. Ovi neželjeni efekti više su primijećeni kod bolus primjene lijeka, nego kod primjene pumpe, s obzirom na sporije otpuštanje i doziranje. U slučaju najtežih neželjenih efekata neophodna je hospitalizacija, ventilatorna podrška i upotreba Physostigmina (0,5 – 2 µg), nakon čega nastupa brzo poboljšanje i reverzija respiratorne depresije. Iako rijetke, komplikacije se moraju urgentno tretirati u Jedinicama intenzivne njegе uz multidisciplinarni tretman shodno stanju pacijenta.

Intraoperativne slike

Prva procedura zamjene baklofenske pumpe u Bosni i Hercegovini provedena je na Neurohirurškoj klinici Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu 2018. godine. Pumpa za prvu implantaciju osigurana je donacijom uz pomoć, podršku i koordinaciju BHAAAS-a, prof. dr. Kenana Arnautovića i kompanije Medtronic. Procedura je provedena kod dječaka od četrnaest godina koji boluje od cerebralne paralize s posljedičnim teškim spasticitetom i kontrakturama. Operativna procedura zamjene i implantacije baklofenske pumpe provedena je bez komplikacija s odličnim postoperativnim ishodom i tokom. Procedura implantacije pumpe kod navedenog pacijenta ranije je provedena u Njemačkoj, a pacijent je unatrag sedam godina svakog mjeseca morao biti transportiran u Sloveniju radi punjenja pumpe Baclofenom. Procedura se sada redovno obavlja u Kliničkom centru Univerziteta u Sarajevu.

Prilagođavanje školskih objekata osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti

Prof. dr. sc. Emir Fejzić, dipl. ing. arb.

Dr. sc. Irma Fejzić, dipl. ing. arb.

Primjer: Druga gimnazija u Sarajevu – Izvještaj o učinjenom ili primjer moguće suradnje srednjeg i visokog obrazovanja

Uvod

Osobe umanjenih tjelesnih mogućnosti predstavljaju najosjetljiviju i najranjiviju socijalnu skupinu. Dugo vremena bile su zanemarivane i gurane na marginu društvenih zbivanja. U posljednje vrijeme brojnim rezolucijama Ujedinjenih nacija pažnja zdravog dijela društva usmjerena je ka tim licima i njihovim problemima. Uklanjanje njihovog segregiranja po bilo kojem osnovu danas je u velikom broju zemalja postalo najvećim društvenim interesom, pa mu se stoga pridaje izuzetan značaj.

Jedno od najznačajnijih životnih pitanja za osobe umanjenih tjelesnih mogućnosti jeste pitanje obrazovanja.

U većini slučajeva i taj problem, slično drugim, svodi se na pitanje fizičke mogućnosti pristupa odgovarajućim objektima, u ovom slučaju obrazovnim ustanovama.

S tim u vezi situacija u Bosni i Hercegovini ne može se smatrati zadovoljavajućom. Samo mali broj školskih objekata različitih stupnjeva obrazovanja prilagođen je osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti, pri čemu se akcent mora staviti na njihovu najkarakterističniju skupinu, a to su korisnici invalidskih kolica. Situacija je identična kada je riječ o starijim austrougarskim objektima, kao i o onima izgrađenim u novije vrijeme. Jedan od takvih suvremenih objekata jeste zgrada Druge gimnazije u Sarajevu.

1. Druga gimnazija u Sarajevu

Druga gimnazija u Sarajevu ubraja se u grupu najpoznatijih i najrenomiranih školskih ustanova u Bosni i Hercegovini. U današnjoj zgradi nalazi se od 1959. godine. U to vrijeme jedno od najmodernijih obrazovnih zdanja izvedeno je po projektu arhitekte Milivoja Peterčića.

Objekt je posjedovao prizemlje i tri etaže i u dvije smjene mogao je primiti 1300 učenika.

Protok vremena i uspostava suvremenih socijalnih, društvenih i ekonomskih standarda na planetarnom, ali i lokalnom nivou, posebno kad je riječ o osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti, rezultirali su

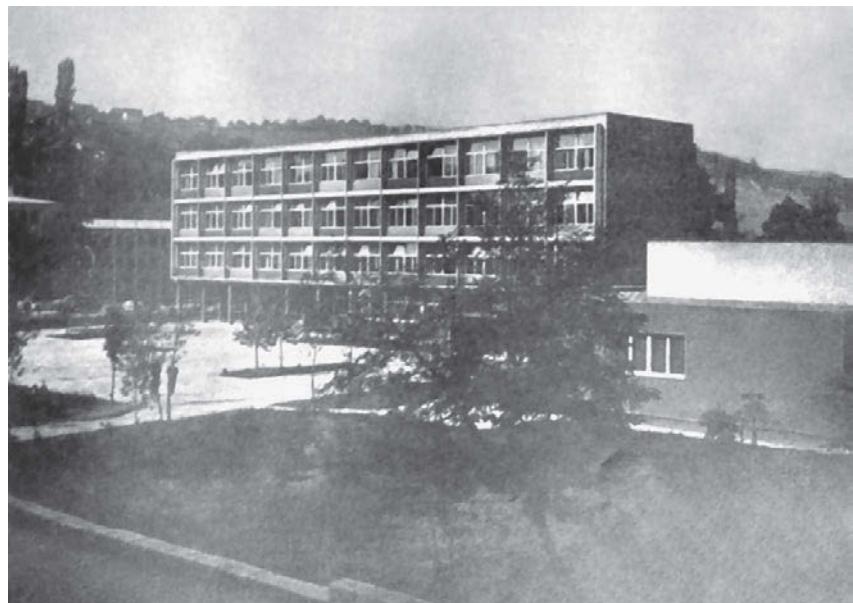
time da zgrada Druge gimnazije više ne udovoljava visokim kriterijima društvene jednakopravnosti.

2. Akcija Projekt građanin

Učenice i učenici III6 odjeljenja ove škole iskoristili su gradski sistem takmičenja Projekt građanin da neophodnost prilagođavanja zgrade Druge gimnazije, i uopće obrazovnih ustanova različitim kategorijama osoba s invaliditetom, kandidiraju kao jednu od tema kojima društvo u budućnosti treba posvetiti veći stepen brige. Na gradskom takmičenju kandidirana tema osvojila je zavidno drugo mjesto.

3. Uključivanje Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu u problematiku poboljšanja pristupnosti objekta Druge gimnazije

Učenice III6 odjeljenja Zerina Kalić i Farah Muftić ovime se nisu zadovoljile. Odlučile su preduzeti određene korake u smjeru opredmećivanja ideje i pretvaranja teoretskog rada u konkretna rješenja u praksi. Vođene tom idejom kontaktirale su prof. dr. sc. Emira Fejzića, diplomiranog inžinjera arhitekture, koji na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu drži predavanja o osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti i prostornim barijerama – urbanističkim, arhitektonskim i dizajnerskim, i zamolile za pomoć. U razgovoru se došlo do zaključka da bi bilo jako dobro za Drugu gimnaziju uraditi projekt prilagođavanja objekta osobama s različitim vrstama invaliditeta, a prije svega korisnicima invalidskih kolica, slabovidnim i slijepim osobama.

Sl. 1. Druga gimnazija u Sarajevu po okončanju izgradnje augusta 1959. godine

Prof. Fejzić prihvatio je poziv odlučivši u sve uključiti studente. Nai-me, Arhitektonski fakultet u svom obrazovnom procesu osim obveznih ima i tzv. izborne predmete, koje studenti po svom nahodenju biraju, a kojima im nastavnici nastoje približiti i pojasniti određena znanja. Molba učenica Druge gimnazije mogla se uklopiti u ovaj koncept nastave, pa je prof. Fejzić u okviru III semestra drugog ciklusa studija školske 2016/2017. godine ponudio izborni predmet naziva "Prilagođavanje obrazovnih objekata osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti", s konkretnim fokusiranjem na objekt Druge gimnazije u Sarajevu.

4. Zadatak

Za rad na izbornom predmetu prijavilo se sedamnaest studenata. Njihov zadatak bio je da:

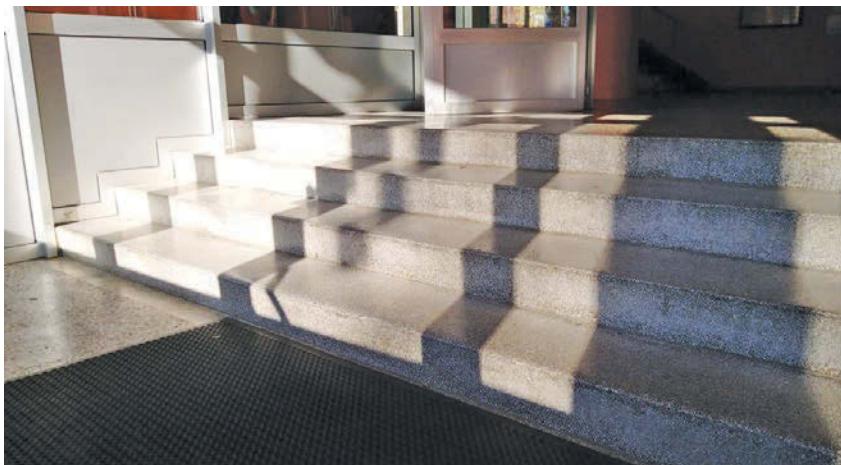
- teoretski ovladaju problematikom vezanom za poteškoće koje imaju osobe umanjenih tjelesnih mogućnosti u savladavanju prostornih barijera;

- snime postojeći stepen pristupnosti objekta Druge gimnazije – analiziraju problem;
- daju prijedlog terapije;
- izrade projektantska rješenja za date prijedloge;
- sve uobiči u projekt spreman za dobijanje odgovarajućih dozvola i izvođenje.

5. Realizacija

Realiziranje zadatka započelo je studentskim teoretskim ovladavanjem problematikom odnosa osoba umanjenih tjelesnih mogućnosti i različitih vrsta prostornih barijera. U tom smislu održan je serijal *ex cathedra* predavanja, u kojima su, osim predmetnog nastavnika, sudjelovali i:

- Elvira Bešlija, generalni sekretar Saveza paraplegičara i obojljelih od dječje paralize Federacije Bosne i Hercegovine,
- prof. dr. sc. Mirsad Muftić, nastavnik na Fakultetu zdravstvenih studija Univerziteta u Sarajevu,

Sl. 2. Razlika u nivoima ulaznog vjetrobrana i glavnog ulaznog hola Druge gimnazije

Sl. 3. Prijedlog povezivanja različitih nivoa ulaznog vjetrobrana i glavnog ulaznog hola Druge gimnazije kosinom dužine 9,30 m, nagiba 7,5% i jednim odmorištem u sredini

- dr. sc. Irma Fejzić, diplomirani inžinjer arhitekture, koja je doktorirala na temi prilagođavanja postojećih objekata osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti,
- Fikret Zuko, direktor Udruženja slijepih Kantona Sarajevo i
- Ismeta Trepalovac, nastavnik u Drugoj gimnaziji u Sarajevu.

U snimanju postojećeg stanja okruženja i objekta Druge gimnazije pomogao je direktor škole Said Alibegović, a sudjelovao je i prof. mr. Emir Mašnić, jedan od najboljih statičara u Bosni i Hercegovini, inače projektant u projektnoj organizaciji IPSA iz Sarajeva.

Analiziranje problema izvršeno je u okviru vježbi na ponuđenom izbornom predmetu. Ustanovljeno je da u okviru objekta Druge gimnazije u smislu prilagođenosti upotrebi od strane osoba umanjenih tjelesnih mogućnosti postoji šest neuralgičnih tačaka. To su:

- pristup iz smjera ulice Sutjeska i ulaz u objekt;
- vertikalno komuniciranje, odnosno pristup pojedinim nivoima objekta, kojih je 4 (P+3);
- sanitarije, tj. nepostojanje prilagođenog sanitarnog čvora;
- pristup fiskulturnim salama (iznutra i izvana);
- svlačionice fiskulturnih sala;

- vizuelne komunikacije.

5.1. Pristup iz smjera ulice Sutjeska i ulaz u objekt

Ovaj dio zadatka rješavali su studenti Vedad Čolo, cand. arh., Deniz Mahmutović, cand. arh. i Harun Sabljaković, cand. arh.

Najzahtjevniji i najteži dio problema odnosio se na povezivanje prilaznog platoa školi, na koji se u jednakom nivou nadovezivao niži dio vjetrobrana, sa njenim glavnim holom, podignutim za 60 cm (sl. 2).

Nakon uporednog analiziranja većeg broja varijantnih rješenja, ova grupa studenata opredijelila se za rješenje po kojem bi niži nivo vjetrobrana (na koti $\pm 0,00$) i viši nivo deniveliranog hola (na koti $+0,60$) bili povezani kosinom nagiba 7,5% i dužine 9,30 m, s jednim odmorištem na sredini. Svjetla širina kosine bila bi 90 cm, posjedovala bi zaštitne zidiće visine 10 cm i obostrano postavljene inoksne rukohvate na visinama od 65 i 90 cm, mjereno od gornje površine kosine (sl. 3).

Da bi kosina ovih dimenzija mogla biti instalirana u hol predloženo je "raskomoćivanje" vjetrobrana premještanjem staklenih stjenki koje ga zatvaraju prema vanjskom prostoru i njihovim postavljanjem u liniju sa stjenkama školskog restorana.

Omogućavanje licima umanjenih tjelesnih mogućnosti, posebno korisnicima invalidskih kolica, prilaz glavnom holu škole bez bilo kakvih prepreka i poteškoća, omogućilo bi, uz dodatne intervencije, pristupnost i svim ostalim sadržajima škole.

Ova grupa studenata u sklopu svog zadatka rješila je i pristup na stavničkom restoranu, izdignutom

u odnosu na glavni hol za 6 stepenika. To je učinjeno stepenišnom platformom, instaliranim uz bočni zid na koji je stepenište naslonjeno.

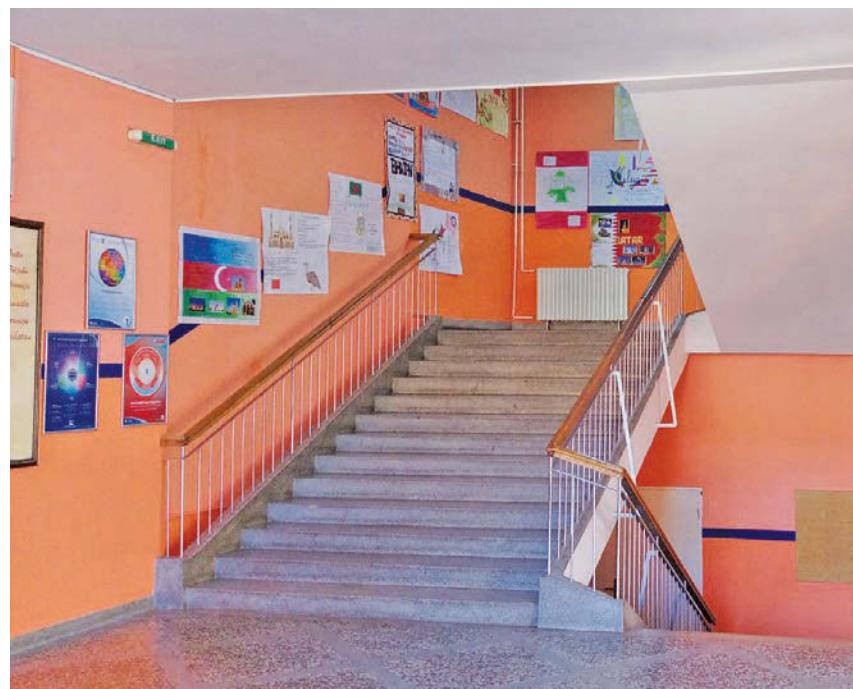
5.2. Vertikalno komuniciranje

Problemom pristupnog vertikalnog komuniciranja kroz objekt Druge gimnazije bavili su se studenti Nedžad Topić, cand. arh. i Davor Pravdić, cand. arh.

Vertikalno komuniciranje kroz objekt Druge gimnazije trenutačno je omogućeno samo glavnim stepeništem (sl. 4). Druge vertikalne komunikacije, pa čak ni protupožarna stepeništa, ne postoje. Studenti Nedžad Topić i Davor Pravdić su kao jedino moguće smisleno rješenje odabrali lift. Međutim, odmah je iskrisnuo problem njegovog pozicioniranja. Naime, iako na prvi pogled gabaritan, objekt Druge gimnazije, kada se u obzir uzme njegova funkcija, zapravo je stiješnjen. Stoga je bilo vrlo teško pronaći odgovarajuću poziciju za smještaj lifta.

Studenti su se, nakon ponovo provedenih analiza, odlučili za rješenje po kojem bi panoramski lift bio instaliran u produžetku glavnog hola i to uz zapadnu fasadu objekta. Ovo rješenje, s obzirom na to da zahtijeva minimalne intervencije na objektu (korigiranje zapadnih staklenih portalna hola, korigiranje greda nad tim staklenim portalima i prenještanje jednog dijela radijatora uz stjenke), ujedno i najracionalnije, najjeftinije i najmanje komplikirano za izvođenje. Budući da je lift vezan na centralni hol škole, ovo rješenje bilo je i najfunkcionalnije (sl. 5 i 6).

Studenti su u okviru svog rješenja naglasili da bi lift mogao biti marke KONE ili neki sličan, uz uvjet da mu je minimalna nosivost 8 osoba,

Sl. 4. Jedina vertikalna komunikacija u objektu Druge gimnazije

Sl. 5. Centralni hol prije instaliranja panoramskog lifta

odnosno 630 kg. Navedene karakteristike omogućile bi korisnicima invalidskih kolica samostalan i u potpunosti nesmetan ulaz i izlaz iz lifta.

Kako je riječ o panoramskom liftu, on udovoljava i visokim estetskim kriterijima. Međutim, postavilo se pitanje da li bi lift narušio postojeću zapadnu fasadu objekta.

O revitaliziranju starih objekata, jer ovdje je ipak riječ o nekoj vrsti revitaliziranja zgrade Druge gimnazije i njenom dovođenju u sklad sa suvremenim životnim i društvenim trendovima, pisao je talijanski arhitekt Andrea Bruno. On je smislio teoriju o tzv. novim autentičnostima, koja se danas

Sl. 6. Centralni hol nakon instaliranja panoramskog lifta

Sl. 7. Zapadna staklena stjenka hola Druge gimnazije prije i poslije instaliranja panoramskog lifta

smatra najsuvremenijom, a po kojoj se historijska zdanja i postojeće gradnje mogu nadopunjavati i suvremenim elementima kao arhitektonskim slojevima današnjeg vremena. U tom teoretskom svjetlu

posmatran, problem lifta može se smatrati dodavanjem arhitektonskog sloja 21. stoljeća na objekt izgrađen u prethodnom stoljeću. Kako bi taj zahvat izgledao u stvarnosti prikazano je na sl. 7.

5.3. Sanitarije

Ovaj dio zadatka rješavali su studenti Ekrema Bilić, cand. arh. i Dino Voloder, cand. arh. Rješavanje pitanja pristupnog sanitarnog čvora nosi određene specifičnosti. One se ogledaju u činjenici da objekt Druge gimnazije posjeduje prizemlje, tri etaže i dio – aneks – u kojem se nalaze fiskulturne dvorane s pratećim sadržajima (garderobe i sanitarije), kao i u činjenici da nije moguće, a niti racionalno, u svim tim dijelovima predvidjeti sanitarne čvorove prilagođene osobama umanjenih tjelesnih mogućnost, prije svega korisnicima invalidskih kolica.

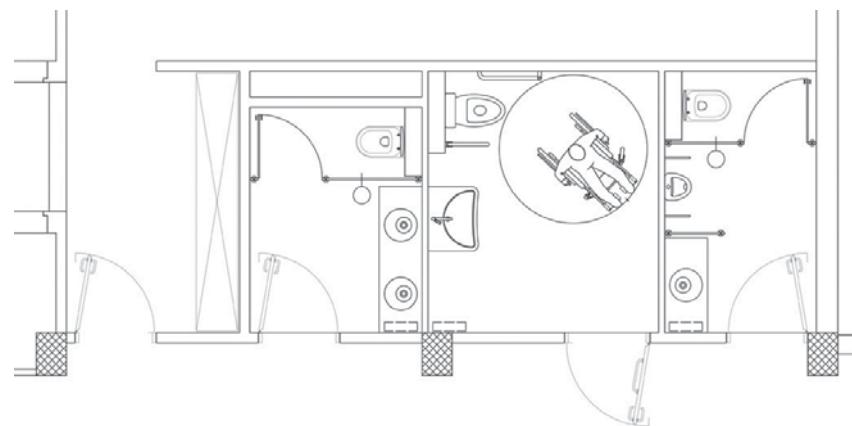
Nakon analiziranja ukupne problematike došlo se do sljedećih zaključaka:

- kako bi rekonstrukcijom Druge gimnazije bio izведен i lift, tj. odgovarajuća prilagođena vertikalna komunikacija, time prestaje potreba izgradnje pristupnog sanitarnog čvora na svakoj etaži objekta;
- planiranim povezivanjem osnovnog korpusa škole s fiskulturnim aneksom kosiom blagog nagiba prestaje potreba instaliranja zasebnog pristupnog čvora i u ovom dijelu kompleksa.

Daljnje analize pokazale su da bi najprimjerljiva pozicija prilagođenog sanitarnog čvora bila ona u prizemlju i to na mjestu već postojećeg. Na tom mjestu, s obzirom na to da je u blizini lifta, "pokrio" bi potrebe svih etaža. Jednako tako bi, s obzirom na to da je za fiskulturni blok vezan kosom blagog nagiba, zadovoljio i njegove potrebe. Sanitarna grupacija u prizemlju bi nakon rekonstrukcije posjedovala standardni dio za žene, standardni

dio za muškarce i prilagođenu unisex kabinu koju bi, prema potrebi, koristila oba spola (sl. 8).

Prilagođena kabina bila bi takvih dimenzija da se u njoj može bez poteškoća manevrirati invalidskim kolicima, uključujući izvođenje okreta za 360°. Bila bi opremljena vratima širine 100 cm, koja se otvaraju prema vani, specijalnim umivaonikom s uvučenom prednjom stranom, jednoručnom baterijom i elastičnim sifonom, pokretnim ogledalom, standardnom visećom klozetskom školjkom, rukohvatima uz školjku, od kojih bi jedan bio preklopni, pozivnim alarmom i signalizacijom o zauzetosti. Kabina bi posjedovala i svu ostalu standardnu opremu, poput kućišta za toaletni papir, kućišta s papirnim ubrusima, automatskog sušila za ruke itd. Približan izgled prilagođenog toaleta dat je na sl. 9.

Sl. 8. Tlocrt koji pokazuje kako bi mogao izgledati prilagođeni sanitarni čvor u prizemlju Druge gimnazije

Sl. 9. Izgled unutrašnjosti toaletne kabine u prizemlju Druge gimnazije, prilagođene korisnicima invalidskih kolica

Pristup fiskulturnim salama Druge gimnazije rješavali su studenti Arnela Hukić, cand. arh., Nejra Fazlić, cand. arh. i Enes Tukić, cand. arh. S obzirom na činjenicu da fiskulturne sale Druge gimnazije osim učenika koristi i građanstvo, njima se može pristupiti kako iz unutrašnjosti škole, tako i iz vanjskog prostora sa sjeverne strane, iz parka koji se nalazi iza same škole. To je razlog zbog kog je ovaj problem imao dva nivoa.

5.4.1. Unutrašnji pristup fiskulturnim salama

Unutrašnji pristup fiskulturnim salama i sadržajima uz njih organiziran je hodnikom koji se nadovezuje na centralni hol objekta. Poteškoću stvara činjenica da su prvonavedeni u

odnosu na potonje sadržaje izdignuti za 52 cm. Ova denivelacija trenutačno je savladana s četiri stepenika visine 13 i širine 37 cm. Premda su oni blagog nagiba, za korisnike invalidskih kolica predstavljaju nepremostivu prepreku. Nakon sagledavanja ukupnih okolnosti projektni tim je odlučio da za savladavanje denivelacije ne koristi stepenišnu platformu, koja bi u ovom slučaju bila nezgrapna i spora u reagiranju, te da, kao bolje rješenje, izvede kosinu blagog nagiba.

Da bi se kosina imala gdje smjestiti, predviđeno je da hodnik, koji

vodi od centralnog hola ka fiskulturnim salama, bude oslobođen od školskih garderobnih ormarića. Na taj način bi bilo moguće koristiti njegovu punu svjetlu širinu, koja iznosi 235 cm. Projektni tim je predviđao da kosina bude ukupno 106 cm široka, što znači da bi za hodnik ostalo 129 cm. Ovdje je potrebno napomenuti da bi se kosinom mogli kretati i zdravi, tako da bi širina hodnika za njih ostala praktično neokrnjenom. Inače, ova kosina bi, uključujući odmorište dužine 130 cm, bila dugačka tačno 10 m. Njen osnovni korpus

Sl. 10. Trenutačni izgled hodnika koji povezuje centralni hol Druge gimnazije i njenu fiskulturnu salu

Sl. 11. Izgled hodnika koji povezuje centralni hol Druge gimnazije i njenu fiskulturnu salu nakon instaliranja kosine

bio bi izведен od čeličnih pravougaonih kutijastih profila dimenzija $50 \times 50 \times 5$ mm, a obrazni nosači od "L" profila dimenzija $120 \times 80 \times 10$ mm. Gazeća površina kosine bila bi od vodootporne špere debljine 18 mm, alternativno od čeličnog naboranog lima debljine 5 mm. Ru-kohvati bi bili izvedeni od INOX cijevi presjeka $\varnothing 40$ mm. Ovako izvedena kosina zadovoljila bi sve funkcionalne, estetske i sigurnosne uvjete. Trenutačni izgled hodnika koji vodi od centralnog hola Druge gimnazije do njenih fiskulturnih sala prikazan je na sl. 10.

Kako bi taj hodnik izgledao nakon intervencije – uklanjanja školskih garderobnih ormarića i instaliranja kosine vidi se na sl. 11.

5.4.2. Vanjski pristup fiskulturnim salama

Fiskulturnim salama, s obzirom na to da je prilikom projektiranja i izgradnje objekta predviđeno da ih može, kao je to već rečeno, koristiti i građanstvo, moguće je pristupiti i izvana, sa sjeverne strane, tj. iz parka koji se nalazi iza kompleksa Druge gimnazije. I na tom mjestu postoje dva ulaza: jedan, koji vodi ka pristupnom hodniku salama, i drugi, kojim se ulazi u garderobe. Na opisanom mikrolokalitetu postoji neravna asfaltirana površina, koja je trenutačno u funkciji parkinga vozilima osoblja škole. Ona je u odnosu na nivo pristupnog hodnika fiskulturnim salama upuštena za približno 20 cm, dok je u odnosu na ulaz u garderobe niža za otprilike 10 cm. Visinska razlika ka hodniku koji vodi prema fiskulturnim salama savladana je s dvije stepenice visine od po desetak centimetara, dok je razlika prema

garderobama savladana jednom stepenicom. Projektni tim je i u ovom slučaju razmatrao više različitih varijantnih rješenja. Opredijelio se za izgradnju platoa koji bi međusobno povezao oba sjeverna ulaza i doveo ih u jednak nivo s unutrašnjim komunikacijskim površinama objekta. Povezivanje platoa s asfaltnom površinom bilo bi izvedeno s dvije kosine nagiba od po 5% i dužine od po 4 m (sl. 12 i sl. 13).

Obje kosine posjedovale bi odgovarajuću gaznu površinu i obostrane rukohvate od INOX-a. Između kosina bile bi zadržane dvije stepenice, ali drugačije tlocrte forme i materijalizacije u odnosu na postojeće. Prostori između stepeništa i kosina bili bi opremljeni zelenilom. Predloženim rješenjem smanjila bi se veličina površine za parkiranje putničkih automobila. Zbog toga bi mjesta namijenjena vozilima osoblja škole bila ukinuta, a umjesto njih bila bi predviđena samo dva i to namijenjena osobama s invaliditetom. Ovim rješenjem bila bi zadržana mogućnost korištenja fiskulturnih sala Druge gimnazije i od strane građanstva, uključujući pritom i osobe umanjenih tjelesnih mogućnosti.

5.5. Svlačionice fiskulturnih sala

Problematika pristupnosti svlačionicama fiskulturnih sala Druge gimnazije bila je u fokusu zanimanja četvero studenata. To su bili Zulija Halilović, cand. arh., Danijela Jelić, cand. arh., Hrvoje Faletar, cand. arh. i Husein Alibašić, cand. arh. Oni su iskoristili priliku te rješili pristup i multimedijalnom centru, koji je vezan na iste ulaze. Svlačionice fiskulturne sale trenutačno nisu prilagođene za

Sl. 12. Pogled iz smjera parka na sjeverni prilaz fiskulturnim salama Druge gimnazije. U desnom ugлу slike parking za osobe s invaliditetom.

Sl. 13. Pogled iz smjera parkinga namijenjenog osobama s invaliditetom na sjeverni prilaz fiskulturnim salama Druge gimnazije.

upotrebu osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti u mnogim svojim elementima, kakvi su:

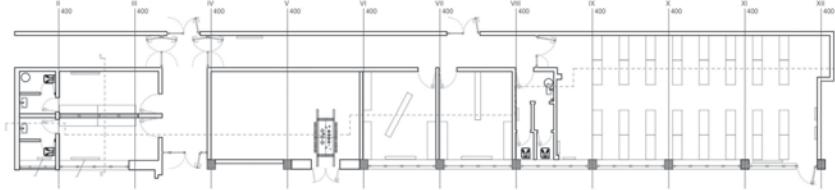
- denivelacije u podnim oblogama pojedinih grupa prostorija;
- neadekvatna vrata (dimenzija i okovom);
- direktna veza garderobera sa sanitarnim čvorovima – nehigijenski;
- visine vješalice za odjeću neprilagođene osobama u invalidskim kolicima;
- prisutni čučavci kao neadekvatni elementi toaleta;

- nedostatak funkcionalnih tuš-kabina;
- neadekvatno iskorišteni prostori (nepotrebni pretprostori u toaletima),

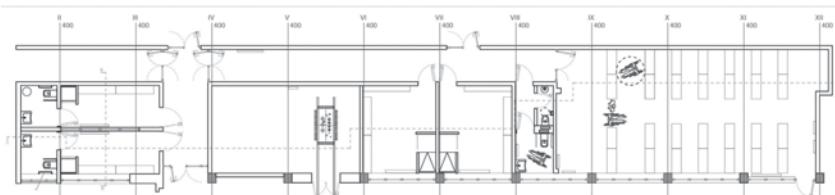
te dodatno:

- nedovoljna širina između redova i kolona stolova u multimedijalnom centru i
- neprihvatljivo skliske podlove u pojedinim prostorijama (hodnik ka salama).

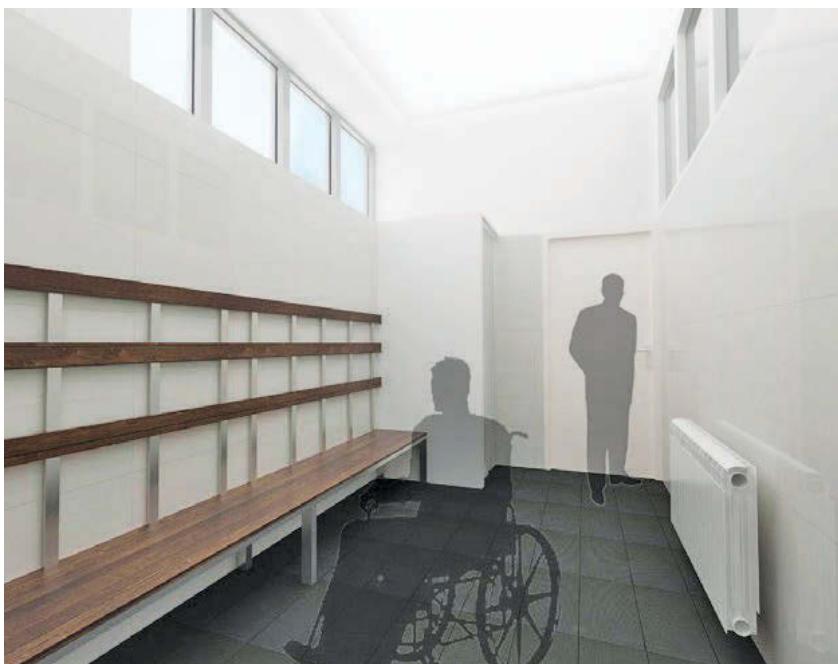
Nakon detektiranja prisutnih problema projektni tim je za svaki od njih ponudio odgovarajuće rješenje. Postojeće stanje globalnog

Sl. 14. Tlocrt postojećeg stanja bloka svačionica i multimedijalne sale, smještenih uz fiskulturne sale Druge gimnazije

Sl. 15. Tlocrt planiranog stanja bloka svačionica i multimedijalne sale, smještenih uz fiskulturne sale Druge gimnazije

Sl. 16. Garderoba uz fiskulturnu salu 1

Izgleda bloka svačionica i multimedijalne sale dato je na sl. 14. Njihov izgled nakon planiranih intervencija dat je na sl. 15.

5.5.1. Garderobe

Druga gimnazija u Sarajevu ima veliku fiskulturnu salu, koja se može podijeliti na dvije, koje mogu neovisno funkcionirati. U garderobama

koje su vezane uz fiskulturnu salu 1 predviđeno je uvođenje tuš-kabina (koje trenutačno ne postoje). Da bi se to moglo napraviti, potrebno je dodati nove pregradne zidove, te izmjestiti radijatore na suprotni zid od onoga na kojem se trenutačno nalaze. Klupe za sjedenje također je potrebno premjestiti uz zid na kojem se nalaze novoprojektirane tuš kabine (radijatori i klupe

mijenjaju pozicije), što bi omogućilo kvalitetne hodne linije prema toaletima (sl. 16). U njima bi umjesto dosadašnjih čučavaca trebalo uvesti toaletne školjke i pomagala koja omogućavaju samostalno korištenje toaleta osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti. Također je predviđeno instaliranje umivaonika. Sve planirano bilo bi raspoređeno tako da omogućava nesmetano samostalno manipuliranje invalidskim kolicima. U garderobama koje su vezane za fiskulturnu salu 2 planirano je dodavanje tuš-kabina, ograđenih sa po dva pregradna zida i zavjesom na ulazu, uz instaliranje odgovarajućih instalacionih elemenata za vodu i kanalizaciju. Predviđeno je da klupe budu premještene uz zidove, što bi omogućilo prostor za nesmetano samostalno manipuliranje invalidskim kolicima (radijus okretanja od 150 cm). Ulazna vrata u garderobe, koja su dovoljne širine, bila bi modificirana dodavanjem rukohvata u nivou ruku korisnika invalidskih kolica. Planirane izmjene rezultirale bi dvjema garderobama u potpunosti prilagođenim svim korisnicima.

5.5.2. Sanitarije uz multimedijalni centar

Sanitarije multimedijalnog centra smještene su nasuprot fiskulturne sale 2. Njihovo prilagođavanje osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti potrebno je uraditi tako da se poruši veliki dio postojećih pregradnih zidova, uz dodavanje novih. S obzirom na to da nema dovoljno prostora za organizaciju dva toaleta koja bi bila prilagođena korisnicima invalidskih kolica, planirano je projektiranje samo jednog većeg (i to ženskog) toaleta koji bi bio prilagođen (sl. 17). Kako

Sl. 17. Prilagođeni sanitarni čvor (ženski) uz salu multimedijalnog centra

bi se intervencije i troškovi sveli na minimum, toaletne školjke bile bi smještene što bliže vertikalnoj kanalizacijskoj cijevi. Na ulaznim vratima u preprostor, kao i u veći toalet, bili bi dodati elementi (rukohvati), koji olakšavaju upotrebu ovog sanitarnog čvora korisnicima invalidskih kolica.

5.5.3. Multimedijalni centar

Multimedijalni centar enterijerski je organiziran na standardni način. Grupe redova klupa trenutno su međusobno razmaknute za 130 cm, a sami redovi klupa za 90 cm. Te veličine ne dozvoljavaju mimoilaženje pješaka i osobe u invalidskim kolicima. Stoga je predviđeno proširenje komunikacije između grupa redova klupa za 20 cm i to skraćenjem posljednjih klupa u redovima za 20 cm. To bi omogućilo nesmetano mimoilaženje pješaka i korisnika invalidskih kolica. Širina između redova klupa iznosi, kako je već rečeno, 90 cm. To onemogućava okretanje invalidskih kolica, a samim tim i zauzimanje pozicije kolicima u tim redovima. Zbog toga je predviđeno uklanjanje jednog i to drugog reda klupa te odmicanju prvoga reda za 60 cm u dubinu sale. Ovi zahvati rezultirali bi time da bi prvi red bio više odmaknut od prednjeg zida i mesta gdje su stolovi izlagača, pa bi na tom mjestu invalidska kolica bilo moguće okrenuti bez bilo kakvih poteškoća. Razmak između prvog i drugog reda bi se povećao na 150 cm, što bi bilo dovoljno za manipuliranje invalidskim kolicima. Time bi bila dobijena četiri mesta za sjedenje u invalidskim kolicima, što se može smatrati dovoljnim. Ovo je vidljivo na desnim dijelovima slike 14 i 15.

5.5.4. Hodnik ka Multimedijalnom centru

Lobiji, horizontalne i vertikalne komunikacije trebaju biti oslobođene bilo kakvih prepreka, odnosno svega onoga što bi moglo biti smetnja kretanju zdravih ili korisnika invalidskih kolica. U tom smislu iz hodnika je potrebno ukloniti sve što nije neophodno (višak korpi za smeće, višak klupa, garderobnih ili drugih ormarića itd.). Jednako tako bi trebalo promijeniti i vrstu poda i klizaviliveni teraco zamijeniti nekom vrstom protukliznog poda, kakav je npr. protuklizni linoleum (faktora protukliznosti R13).

5.6. Vizuelne komunikacije

Problemom slabovidnih i slijepih lica, odnosno problemom vizuelnih komunikacija u objektu Druge gimnazije u Sarajevu bavili su se Ena Đerlek, cand. arh., Nejra Basara, cand. arh. i Adnan Makić, cand. arh. Polazište rada navedenog tima bila je činjenica da je prilikom projektiranja objekata potrebno obratiti pažnju na njihovu dostupnost svim kategorijama korisnika, između ostalih i slabovidnim i slijepim osobama.

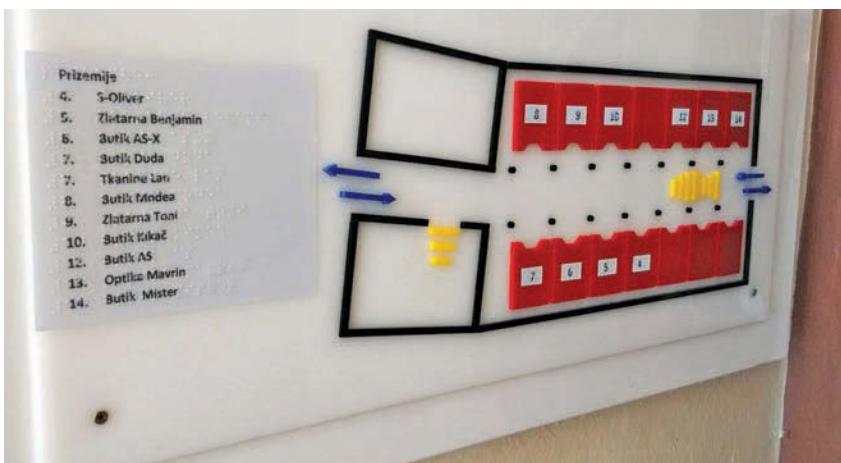
Ovakve osobe u prostoru se kreću služeći se sluhom i/ili dodirom. Osnovna prilagodba prostora slabovidnim i slijepim osobama ogleda se u otklanjanju barijera koje oni nisu u mogućnosti detektirati opipom ili razlikovanjem kontrasta boje. Pritom se najčešće radi o preprekama koje su izdignute od tla i obično su u visini glave. U tom smislu potrebno je najprije projektirati i rasporediti svjetlosne izvore tako da daju dovoljno jasno osvjetljenje, ali i takvo koje nije blještavo i lišeno je okolinskog odsjaja. Prostori trebaju biti razaznatljivi kroz boje, njihovo nijansiranje, sjene, teksture i kontraste. U slučaju Druge gimnazije objekt je trebalo prilagoditi slabovidnim i slijepim osobama kako eksterijerski tako i enterijerski.

5.6.1. Prilagođavanje okoline Druge gimnazije slijepim i slabovidnim licima

Okruženje Druge gimnazije čine parkovske površine i staze, šetališta, trotoari, dvorišta i pristupne površine različitim ulazima u objekt. Predviđeno je da se sve nabrojano prilagodi slijepim i slabovidnim osobama. To je potrebno uraditi tako da se najprije osigura postepeni prijelaz od

Sl. 18. Primjer taktilnih traka u objektu

Sl. 19. Primjer taktilne sheme tlocrta objekta

nižih ka višim razinama osvjetljenja. Potom je potrebno sav urbani mobilijar: klupe, saobraćajne i druge znakove i oznake, korpe za smeće, stupove rasvjete i sve ostalo postaviti sa strane (pokraj, uz, pored direktnе hodne linije...) staza kojima se kreću slabovidne i slijepi osobe. Predviđeno je da ovi elementi urbanog mobilijara budu dobro osvjetljeni i obojeni kontrastno u odnosu na okruženje. I hortikulturno uređenje potrebno je osmislit tako da niske grane ne predstavljaju prepreku na putu, kao ni da plodovi, koji mogu pasti na stazu, ne ometaju sigurno kretanje osoba s hodalicama ili kolicima. Planirano je i da asfaltirane i druge površine ne budu

reflektirajuće, a ivičnjaci, stepenici i druge promjene nivoa hodnih površina budu jasno označeni i vidljivi.

5.6.2. Taktilne trake i mape

Taktilne trake i mape služe kao pomoći pri kretanju slijepih i slabovidnih osoba. Koriste se i eksterijerski i enterijerski. U slučaju okruženja Druge gimnazije njima će biti označene putanje pristupa ulazima u zgradu. U samom objektu taktilnim, uz to i kontrastno obojenim trakama, bit će označene sve putanje kojima se kreću učenici i nastavnici (sl. 18).

U prizemlje zgrade planirano je postavljanje taktilne mape, koja će na sebi imati reljefne oznake

i legendu s Brailleovim pismom. Ona će pomoći slijepim i/ili slabovidnim gostima, kao i učenicima i nastavnicima, da dobiju predstavu o cijelokupnom prostoru, odnosno da ih usmjeri i olakša im snalaženje u objektu (sl. 19).

5.6.3. Brajevo pismo

Brailleovo (Brajevo) pismo ili brajica specijalno je pismo namijenjeno osobama sa slabim vidom ili slijepim osobama. Brailleovo pismo osmišljeno je 1825. godine. Proizašlo je iz tzv. noćnog pisma tajnih službi koje su ga koristile u noćnim ratnim djelovanjima. Louis Braille (Luj Braj) usavršio je ovu tehniku i nastojao da se ona primjenjuje u praksi. Osnovna ćelija Brailleovog pisma sastoji se iz šest tačaka (tzv. šestotačka), a svakom slovu odgovara određena kombinacija tih reljefnih tačaka. Istraživanja su pokazala da je posljednjih godina broj osoba koje uče čitati Brailleovo pismo u Sjedinjenim Američkim Državama sve manji. Razlog tome je sve veća dostupnost suvremenih tehnologija, koje slijepim osobama olakšavaju korištenje različitih resursa, kao što su npr. audioknjige. Ali i dalje ima mnogo onih koji smatraju da Brailleovo pismo ne bi smjelo nestati i koji ga smatraju nezamjenjivim. Brailleovim pismom, uz latinično, bili bi ispisani nazivi svih prostorija u školi.

5.6.4. Koloristička obrada enterijera Druge gimnazije

Radi lakšeg snalaženja slabovidnih ali jednako tako i zdravih lica u objektu Druge gimnazije, svakoj etaži objekta bit će dodijeljena odgovarajuća boja. Tom bojom bit

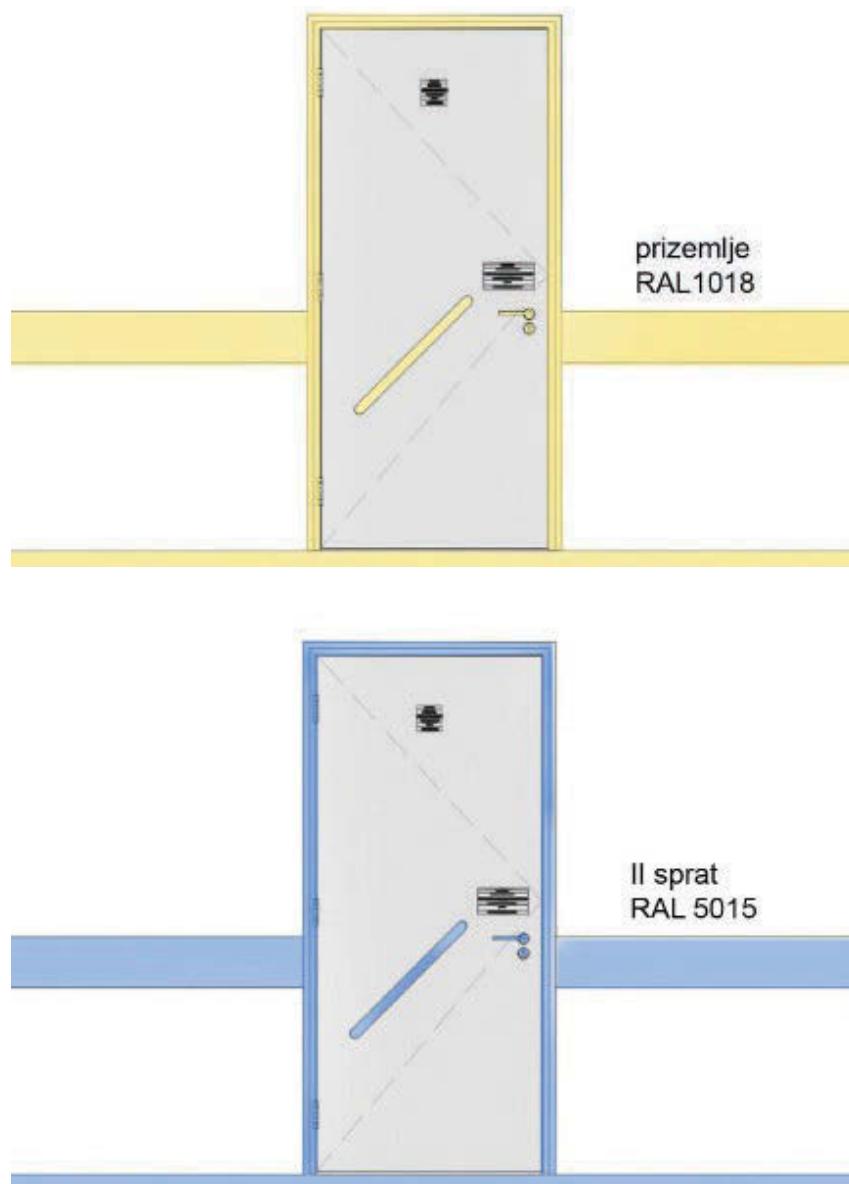
će označeni zidovi, štokovi vrata, rukohvati i kvake na vratima, taktilne trake i svi drugi karakteristični elementi (gaderobni ormarići, vješalice, korpe za otpatke i sl.). Predlaže se da dodijeljene boje budu sljedeće:

- prizemlje: žuta RAL 1018,
- I sprat: crvena RAL 3020,
- II sprat: plava RAL 5015,
- III sprat: zelena RAL 6018.

Kolorističkom obradom enterijera Druge gimnazije neće samo biti omogućeno olakšano kretanje slabovidnim i slijepim licima, nego će njima, ali i zdravima, biti olakšano ukupno snalaženje i orijentiranje u objektu (sl. 20).

6. Rezultati

Primarni i utilitarni rezultat ukuptnih aktivnosti, koje su inicirale učenice Druge gimnazije u Sarajevu a nastavili i priveli kraju u ovisnosti o pripadajućoj boji odgovarajuće etaže studenti Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu, jeste projekt pod nazivom *Prilagođavanje objekta Druge gimnazije u Sarajevu osobama s invaliditetom*. Projekt je uobličen, isprintan, uvezan i opremljen onako kako se to inače radi u praksi. Njegova namjena i jeste praktične a ne samo teoretske naravi, tj. svrha mu je da bude predat u Općinu, te da se na osnovu njega, kada se osiguraju sredstva, traže urbanistička suglasnost i građevinska dozvola za radove koji bi uslijedili njegovom realizacijom. Namjena mu je, dakle, da "projekt čeka novac, a ne novac projekt". U tom smislu održana je svečanost u salonu hotela "Evropa" 5. 10. 2017. godine. U prisustvu brojnih zvanica dekan Arhitektonskog fakulteta prof. mr. Mevludin Zečević, diplomirani

Sl. 20. Koloristička obrada pojedinih elemenata enterijera objekta (traka na zidu, štokova na vratima, rukohvata na vratima, šteka, taktilnih traka u podu itd.)

inžinjer arhitekture, uručio je direktoru Druge gimnazije prof. Saidu Alibegoviću (sl. 21) projekt *Prilagođavanje objekta Druge gimnazije u Sarajevu osobama s invaliditetom*.

Drugi, i to iznimno značajan rezultat rada učenika Druge gimnazije i studenata Arhitektonskog fakulteta jeste taj da je ovim workshopom pokazano kako srednje i visoko obrazovanje mogu usko surađivati ne samo na uobičajenim nego i na mnogim drugim poljima suradnje. Treći

rezultat vezan je za činjenicu da se mnoge društvenokorisne aktivnosti mogu zasnivati i na volonterizmu. U aktivnostima na osmišljavanju i izradi projekta učestvovalo je mnoštvo ljudi i svi oni radili su *pro bono*. To pokazuje da je integriranje osoba umanjениh tjelesnih mogućnosti u društvo i sve društvene tokove više pitanje razumijevanja i volje a manje pitanje novca.

Nakon okončanog workshopa izdata je i brošura pod naslovom

Prilagođavanje obrazovnog objekta osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti – Druga gimnazija, Sarajevo (sl. 22).

U brošuri je moguće detaljnije pročitati o svemu rečenom i u ovom tekstu. Moguće ju je u punom obimu preuzeti na elektronskoj stranici Arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu (af.unsa.ba), a u okviru njegove izdavačke djelatnosti.

U znak zahvalnosti za učešće u workshopu i izradi projekta, pobrojani su svi učesnici – ustanove i pojedinci – ove pozitivne društvene i inovativne obrazovne aktivnosti.

Ustanove učesnici u projektu:

Arhitektonski fakultet u Sarajevu, Druga gimnazija u Sarajevu;

Pedagoški tim: prof. dr. Emir Fejzić, dipl. ing. arh., v. prof. mr. Sabrija Bilalić, dipl. ing. arh., ass. Mirza Bašalić, dipl. ing. arh., ass. Amar Zuka, MA dipl. ing. arh.;

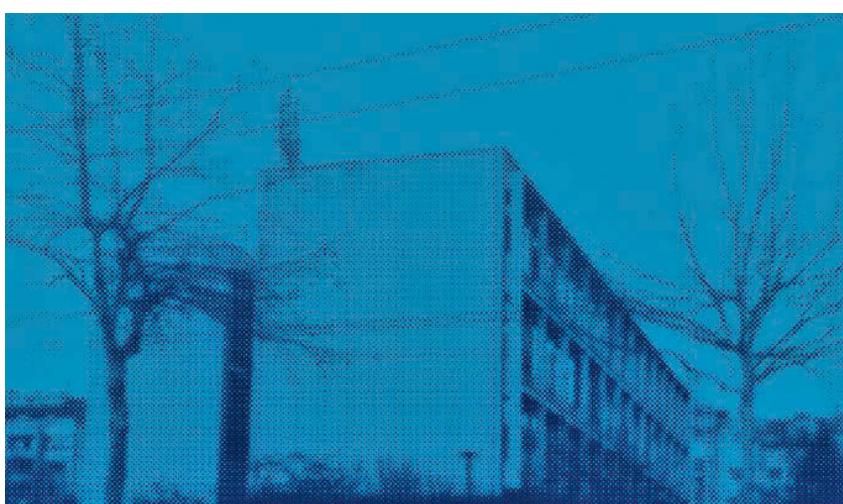
Ostali učesnici u nastavi: prof. dr. Emir Mašnić, dipl. ing. građ., Elvira Bešlija, generalna sekretarka Saveza paraplegičara i oboljelih od dječje paralize FbiH, prof. dr. Mirsad Muftić, Fakultet zdravstvenih studija u Sarajevu, dr. Irma Fejzić, dipl. ing. arh., Fikret Zuko, predsjednik Udruženje slijepih KS, Ismeta Trepalovac, nastavnik Druge gimnazije u Sarajevu;

Studenti: Vedad Čolo, Deniz Mahmutović, Harun Sabljaković, Nedžad Topić, Davor Pravdić, Ekrema Bilić, Dino Voloder, Arnela Hukić, Nejra Fazlić, Enes Tukić, Zulija Halilović, Danijela Jelić, Hrvoje Faletar, Husein Alibašić, Ena Đerlek, Ekrema Bilić, Adnan Makić;

Učenice Druge gimnazije (III6 odjeljenje): Zerina Kalić, Farrah Muftić, Hana Alić, Adna

Sl. 21. Prof. mr. Mevludin Zečević (lijevo), dekan Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu, predaje projekt "Prilagođavanje objekta Druge gimnazije u Sarajevu osobama s invaliditetom" direktoru Druge gimnazije prof. Saidu Alibegoviću

Prilagođavanje obrazovnog objekta osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti

Druga gimnazija, Sarajevo

DRUGA GIMNAZIJA
Sarajevo

Sl. 22. Naslovna strana brošure Prilagodavanje obrazovnog objekta osobama umanjenih tjelesnih mogućnosti – Druge gimnazija, Sarajevo.

Džemal, Emira Đonlagić, Romana Mandić, Ilma Turković, Edna Zubović;

Ustanove koje su potpomogle projekt: IPSA institut iz Sarajeva, Hotel "Evropa" Sarajevo.

Mezoterapija – novi pristup u liječenju bola

Doc. dr. Branka Marković, specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije,
Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Univerzitet u Beogradu

Kada govorimo o mezoterapiji, najčešća asocijacija je kozmetologija ili estetska medicina, ono što je zapravo samo jedna od oblasti ove vrste terapije koja je nesumnjivo na našim prostorima doprinijela popularizaciji ove metode. Međutim, ova kod nas relativno nova metoda od samog svog početka je medicinska.

Mezoterapija je medicinska procedura koju je osmislio i u medicinsku praksu uveo francuski ljekar Michel Pistor sredinom prošlog vijeka. Događaj koji je uveo tehniku mezoterapije je dobro poznat.

Dr. Pistor primijetio je da kod pacijenta oboljelog od astme, koji je uz to imao i hronični gubitak sluha, nakon intravenske primjene prokaina u napadu astme, došlo do znatnog, doduše prolaznog, poboljšanja sluha. Ovaj interesantan propratni fenomen dao je dr. Pistoru ideju da nastavi s injekcijama prokaina, ali da bi izbjegao sistemske efekte lijeka, nastavio je lijek injektirati direktno u kožu iza uha, što je rezultiralo ponovnim privremenim poboljšanjem sluha kod pacijenta. Ovo je pomoglo da se uspostavi osnovni

postulat mezoterapije: "malo, razrađeno i u pravo mjesto".

Šta je zapravo mezoterapija?

Mezoterapija je u suštini nov, alternativni način davanja standarnih lijekova. Obuhvata ubrizgavanje lijekova, odnosno kombinacije lijekova, u krajnje površne slojeve kože, neposredno iznad mjesta patološkog procesa. S obzirom na to da se koriste specijalne, izuzetno tanke igle, tretman je praktično bezbolan.

Nakon ubrizgavanja lijekova u kožu, na dubinu do 4 mm, supstance ostaju na mjestu ubrizgavanja duži period, sporo se otpuštaju duboko u lokalno tkivo te imaju duže i efikasnije djelovanje, za razliku od

standardnih vidova unošenja lijeka. A s obzirom na to da nema sistemske resorpcije lijeka, izbjegavaju se njegovi neželjeni efekti, što je od izuzetnog značaja kod hroničnih bolesnika. Savremeni pristup podrazumijeva injektiranje specijalnim "pištoljem" za mezoterapiju koji omogućava još preciznije doziranje lijeka na mjestu aplikovanja.

Mezoterapija se uspješno koristi samostalno ili u kombinaciji s drugim fizikalnim procedurama za terapiju akutnih i hroničnih bolnih stanja reumatske i ortopedske patologije, kao i kod sportskih povreda i degenerativnih oboljenja lokomotornog aparata.

Harun Aliefendić

Razgovaramo s Harunom Aliefendićem, predsjednikom Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica, koje je jedno od članica Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, i predsjednikom Skupštine Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine. Naš sagovornik osoba je s jednim od najtežih oblika invaliditeta – paraplegijom. Zahvaljujući svojoj upornosti i svakodnevnom trudu uspio je, i pored svih prepreka koje su već “uobičajene” u našem društvu, da, nakon što je ostao u stanju paraplegije, ostane uspješan čovjek uključen u sve društvene sfere života ravnopravno s osobama bez invaliditeta.

- Harune, već duže vrijeme “ponat” si među našim članovima, ali bismo te zamolili da se predstaviš svim našim čitaocima.

Generacija 1968., rođen u vrijeme nekih čudnih dešavanja u bivšoj državi, 13. januara, možda je sve to i utjecalo na moj budući život. Malo šale na početku! Mjesto rođenja Grad Zenica, središte crne metalurgije, divan grad, u kojem sam i započeo školovanje. Tu završavam i srednju ekonomsku školu. Na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu diplomiram pred sama ratna dešavanja 1991. godine te odmah dobijam posao u struci u tada poznatoj firmi u Zenici “Kimo”. Rat je zaustavio karijeru, koju nastavljam u “Zmajevcu”

Zenica odmah nakon završetka rata. Ubrzo prelazim u “EXCLUSIVE”, firmu koja je godinama bila lider u distribuciji kancelarijskog i školskog pribora, gdje ostajem do početka drugog života 2006. godine.

- Kada i kako si dospio u invalidska kolica?

Sigurno jedan od većih nedostataka svih ljudi jeste da misle da je sve uredno, a moj slučaj je bio takav. Neki početni simptomi koji su se javljali bili su ignorisani, a time se dopustilo da sama bolest uzme maha. Možda je sva sreća u nesreći da sam ipak uspio spoznati problem, te se na kraju dijagnosticiralo veoma rijetko oboljenje krvnih žila mozga i kičme. Vrijeme je

uvijek presudni faktor, a kada tome dodamo specifičnost oboljenja, ipak se uspjela zaustaviti progresija. Liječenje sam obavio u Parizu, ali zatečeno stanje koje je uzrokovalo oduzetost do nivoa TH 11. nešto je što nije moglo biti spriječeno. Sve navedeno odigralo se u periodu 2006. i do sredine 2007. godine kada je definitivno potvrđena dijagnoza stanja paraplegia spastica, te sam postao korisnik invalidskih kolica.

- **Kakav je tvoj stav o porodičnom životu – ljubav, brak, djeca...?**

Kada vas zadesi nešto neočekivano, vjerovatno su godine glavni mjeritelj onoga što se postigli u prvom životu i šta su vam vizije u drugom životu. Mogu reći da sam se kroz intenzivan život na privatnom ali i poslovnom planu uspio dokazati te da kroz aktivnosti na porodičnom i poslovnom planu osjetim prednosti i benefite kvalitetnog života. Porodica je bila nešto što se u životu planiralo i ostvarilo. Oženio sam se, imam divnu kćerku, ali životne turbulencije nose i negativnosti, tako da je došlo do razvoda braka prije mog oboljenja i stanja paraplegije.

Poslovno je bilo vrlo dinamično, ono što se zove životom sa žestokim ritmom koji je ostavljao tragove na organizmu, ali karijera je bila nešto u čemu se čovjek ostvaruje i dokuže. Rad u komercijali i vođenje tih poslova jedne velike firme sigurno je bio izazov, ali i nešto što je konstantno pokazivalo da je posao, jednostavno, uzimaо svoj danak i da se na kraju, možda nesvesno, pretvorite u "radoholika" i time sebi uskratite određene stvari nadgradnje i relaksacije u životu. Kažu da kada imaćete sve, onda odjednom nemaš ništa, što je izreka koja te dodatno vraća racionalnom razmišljanju, jer ostvariti

sve ambicije i u jednom trenutku morati se odreći svega da bi sačuvao goli život primjer je koji pokazuje da trebaš biti zahvalan na svemu, pa makar to bio i život u invalidskim kolicima. Kratki period adaptacije na "život broj 2" i sagledavanje onoga što su problemi tog života nagnali su me da se počnem aktivno baviti problematikom invalidnosti i da svoje kapacitete potpuno usmjerim ka generalnoj dobrobiti takve populacije. Time sam se dijelom vodio prihvatajući funkciju predsjednika Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Zenica koju obnašam od 2015. godine.

- **Cijenimo i radujemo se kad su u rad uključene osobe s teškim invaliditetom. Ti si odličan primjer kako se može uspjeti u radu i sve čestitke za to. Opiši nam kako je bilo vratiti se na posao, među ljudi, raditi nakon što si ostao u invalidskim kolicima?**

Tek kada počnete razmišljati racionalno, onda vam dolaze i kvalitetne ideje na pamet. Dvije godine po završetku rehabilitacije javila mi se potreba da se ponovo okušam u svom poslu. Kada se sve realno sagleda i uzme u obzir stanje invalidita u kojem bio, prvi dojmovi su bili prihvatljivi nakon povratka, ali ipak sam odlučio da su karijera i ta vrsta posla iza mene, te sam 2009. godine prihvatio penzionisanje, što je omogućilo sljedeći korak na mom profesionalnom planu.

- **Koja je bila tvoja glavna motivacija da se izboriš za svoje "mjesto u društvu" i gdje se najbolje osjećas u svom okruženju?**

Realnost koju invaliditet sa sobom donosi ne znači da se ne treba pozicionirati u zajednici, jer svako

od nas treba iskoristiti svoje kapacitete na najbolji način, a gledajući kako invaliditet ne bira ni po kojem osnovu, odluka je bila jednostavna: početi kreativno pomagati u punom obimu u pokretu osoba s invaliditetom. Nema posebnog mesta na kojem se osjećam bolje ili lošije, ali znam da pozitivna energija donosi prihvatanje u društvu i da se ugodno osjećaš u svakom trenutku, bilo poslovnom ili privatnom, te sa običnim ili "neobičnim" ljudima.

- Jesu li, po tvome mišljenju, osobe s invaliditetom, pogotovo mlade osobe, nedovoljno angažirane kada je riječ o školovanju i radu? Ako jesu, šta bi trebalo, na osnovu opažanja i iskustava, poduzeti da se prevlada takva situacija i koji su najveći problemi koji uzrokuju takvu situaciju?

Mladim ljudima samo treba pružiti priliku, posebno onima koji se izbore s teškim sistemom obrazovanja i na kraju postignu zadani cilj. Prvi i osnovni problem jeste da se "izvedu" iz porodičnog okruženja, a potom dolaze ostale prepreke, prvenstveno barijere – predrasude u ljudskim glavama kombinovane s arhitektonskim barijerama. Nakon toga treba raditi na fleksibilnosti obrazovnog sistema, ali i na prihvaćanju realnosti samih osoba s invaliditetom, koje bi trebale biti zanimanja kurentna na tržištu rada. Najveći problemi još uvijek su u prihvaćanju društva i opštem pogledu na invaliditet, koji treba gledati s pozitivne strane i s doprinosom koji mogu dati osobe s invaliditetom.

- Koje su tvoje želje u ličnom i društvenom životu i zajednici u kojoj živiš, pa i šire, i jesu li ostvarive i

na koji način, s obzirom na to da je tvoj invaliditet najtežeg oblika?

Svi imamo neke prioritete koje smo postavili nakon sagledavanja realnog stanja. Osobe s invaliditetom trebaju omogućen pristup svim sadržajima, kako kroz oticanje pukih arhitektonskih barijera, tako i kroz slobodu i nesmetano samostalno kretanje te opštu prihvaćenost u društvu. Treba raditi s mlađim generacijama i to je glavni cilj moje misije – da upoznajemo dječcu s invaliditetom i da im od malih nogu stvaramo percepciju pozitivnog prihvaćanja invaliditeta kao stanja, čime stvaramo podlogu da oni to znanje prenose čak i na odrasle osobe.

- Mnogo osoba bez invaliditeta ima predrasude prema osobama s invaliditetom. Kako to doživljavaš i imaš li neku "ustaljenu" reakciju na one s barijerama, predrasudama u glavi ili se ona razlikuje od situacije do situacije?

Stvarno gledajući predrasude su uveliko prisutne u našem društvu, ali kroz iskustvo paraplegičara moram istaknuti pozitivnu činjenicu da se te predrasude sve više smanjuju i da u tome posebno pomažu osobe s invaliditetom svojom "vidljivosti" kroz mnogobrojne aktivnosti koje se preduzimaju preko udruženja, koalicija i ostalih oblika organizovanja za promovisanje ljudskih prava osoba s invaliditetom. Zato je neophodna sinergija uklanjanja osnovnih barijera i omogućavanja da se osobe s invaliditetom same nametnu kao ravnopravni članovi društvene zajednice. Smatram da se na taj način ruše sve predrasude koje će, vjerovatno, uvijek postojati, jer, na koncu, ipak svi imamo određene predrasude, pa tako i mi, osobe s invaliditetom.

- Imaš li viziju svoje budućnosti u datim okolnostima? Sigurno se razlikuje od one kada nisi bio korisnik invalidskih kolica, ali s obzirom na tvoju dokazanu snagu volje i upornost, možeš li nam reći koje su razlike, ako ih uopće ima?

Budućnost je tu da se nastoji maksimalno "iskoristiti" život, dati sebe u svim oblastima u kojima se može osjetiti vrijednim i kvalitetnim faktorom. Brojni su primjeri osoba s invaliditetom koje su se dokazale u raznim sferama života, a moj cilj i moja misija jesu omogućiti kvalitetan život bez razlika osobama s invaliditetom.

- Arhitektonske barijere jedan su od velikih problema za osobe s invaliditetom. Kakva je situacija s arhitektonskim barijerama u gradu u kojem živiš? U kojoj mjeri su te barijere riješene u mjestu tvog življjenja i kako se "boriš" s fizičkim preprekama?

Grad Zenica sigurno je u vrhu pristupačnih gradova u Bosni i Hercegovini, a vjerujem i u regionu. Velike zasluge u tome ima i naše Udrženje, koje je bez obzira na inertnost vlastiiniciralo početak rješavanja arhitektonskih barijera i pristupačnosti za osobe s invaliditetom, što je, zahvaljujući investicionim aktivnostima, u potpunosti i završeno na saobraćajnicama, kao i u većini javnih ustanova. Sada slobodno možemo reći da i mahale postepeno činimo pristupačnim, a navedeno je imalo i pozitivan efekt na one koji grade objekte tako da striktnije poštuju Uredbu o arhitektonskim barijerama i pristupačnosti, ali i na male obrtnike da shvate kako smo svi jednaki potrošači i da biramo gdje želimo potrošiti svoj novac. Najveća barijera s kojom se

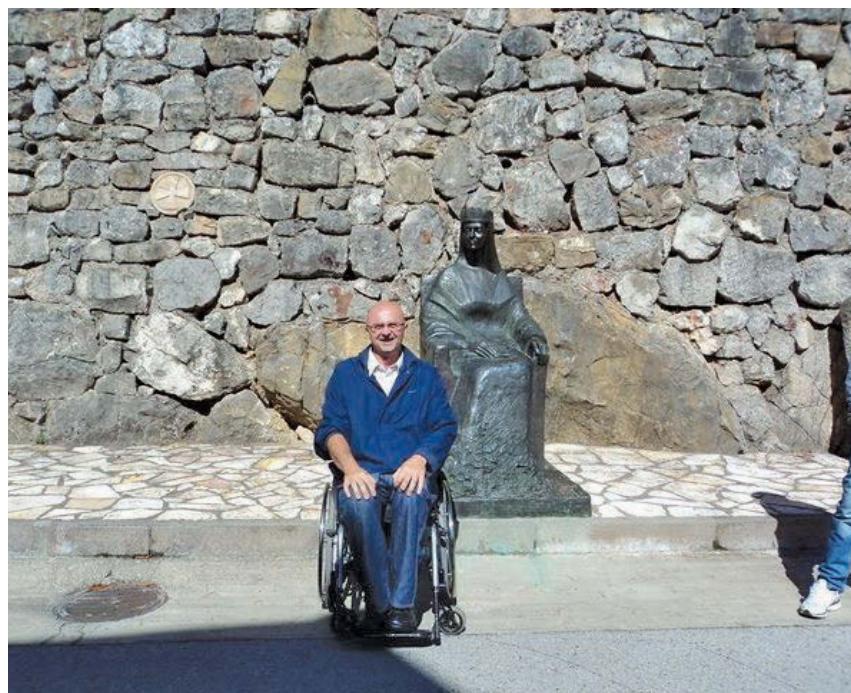
susrećemo u gradu jest problem nepristupačnog javnog transporta i to je jedan od naših slijedećih zadataka na otklanjanju arhitektonskih barijera.

- Postoji li nešto konkretno i realno moguće što bi ti moglo poboljšati i olakšati život u današnjem vremenu?

Po prirodi sam optimista, ali kroz dugogodišnji rad s institucijama uviđam da se vrlo teško dolazi do poboljšanja koja imaju zakonske okvire i uporišta, iako je naša država potpisala i ratificovala Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom. Naravno, cilj svakog od nas jeste da kroz lična djelovanja pokuša malim pomacima omogućiti kako lakši tako i kvalitetniji život za osobe s invaliditetom.

- Znamo da si aktivan u pokretu osoba s invaliditetom, odnosno sada si na poziciji predsjednika u Udruženju paraplegičara i oboljelih od dječje paralize u Zenici te predsjednika Skupštine Saveza. Koliko si zadovoljan svojim angažmanom i jesu li tvoje znanje i iskustvo adekvatno i u dovoljnoj mjeri društveno iskorišteni?

Svi koji smatraju da mogu lično doprinijeti u pokretu osoba s invaliditetom trebali bi se angažirati i moći će osjetiti zadovoljstvo zbog postignutih pozitivnih rezultata. Za sebe mogu reći da ponekad prisiljani obaveza i kontinuitet problema stvaraju u nekim situacijama i odbojnost zbog osjećaja nemoći, ali kada se postigne pozitivan rezultat, to daje novu energiju za nove aktivnosti. Vjerovatno ima još prostora za angažovanje, ali to je stvar i lične želje za usavršavanjem i napretkom. Sigurno da imam tu prostora i da

dodatno iskoristim svoje kapaciteta za i u pokretu osoba s invaliditetom.

- Kao osoba s visokim stepenom invaliditeta postigao si zaista značajan uspjeh u dosadašnjem životu i radu prvenstveno zahvaljujući samome sebi. Upućuje li to na poraznu činjenicu da domaće društveno-političke institucije i drugi relevantni društveni faktori slabo posvećuju pažnju potencijalu koje posjeduju osobe s invaliditetom? Jesi li na svom putu ostvarenja i dostignutog uspjeha imao i neku drugu konkretnu društveno-institucionalnu pomoć u sredini u kojoj živiš?

Volim da kažem u običnoj komunikaciji da je najčešće stvar do samih nas, jer sistem sam neće sigurno prepoznati naše mogućnosti i vrijednosti, ali s malo upornosti, rada i zalaganja može se ostvariti pozicija u društvu bez obzira na invaliditet. Vjerovatno osobe s invaliditetom ponekad osjećaju određeno odbacivanje, ali trud, rad i volja nešto su što može etabrirati ličnost kako

u obavljanju redovnih poslova tako i u radu pokreta osoba s invaliditetom, jer nije toliko važno jesmo li više ili manje obrazovani, važna je samo volja za edukacijom i traženjem nečega novoga.

- Kakvo je tvoje mišljenje o radu i društveno-političkom utjecaju udruženja osoba s invaliditetom, njihovih saveza, koalicija i ostalih oblika udruživanja i saradnje u borbi za prava osoba s invaliditetom i za njihov status u društvu?

Hoćemo li biti partneri ili protivnici institucija, to je isključivo do pokreta / aktivnosti osoba s invaliditetom. Naša snaga je samo u jedinstvenom stavu – to je moje mišljenje, te da svako okrugnjavanje i organizovanje osoba s invaliditetom bude isključivo prepoznato kao pozitivan pomak, što omogućava da institucije imaju jedinstvenog sagovornika. Potpuno sam za projekat rada zagovaračkih kuća koje mogu pomiriti prisutne animozitete među raznim kategorijama osoba sa invaliditetom.

- Mogu li i do koje mjere udruženja, kao NVO (ili OCD), poboljšati status i ostale potrebe osoba s invaliditetom u društvu i u odnosima spram vlasti i zakonodavstva i kako to postići?

Dosadašnja praksa pokazala je da nevladin sektor (NVO), ako radi u potpunosti transparentno i stavlja opšte interese iznad ličnih, može doprinijeti u kreiranju promjena, posebno u oblasti zakonodavstva, jer se od jednog kamenčića može napraviti lavina, koja na kraju kao rezultat poluči poboljšanje uslova života i prava osoba s invaliditetom.

- Koji model organiziranja osoba s invaliditetom smatraš naj-

efikasnijim za ostvarivanje prava osoba s invaliditetom predviđenih Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, s obzirom na to da ju je Bosna i Hercegovina potpisala i ratificirala?

Mišljenja sam da trebamo intenzivno raditi na ukrupnjavanju i reprezentativnosti. Ovo nije nešto novo, ali siguran sam da naše barijere u glavama, koje su vezane uz lični interes, treba da svi podjednako prepustimo kolektivitetu, jer samo tako organizovani možemo iskoristiti našu snagu, ali i sredstva koja su na raspolaganju preko raznih fondova u Evropskoj uniji.

- Primjetno je da gotovo i nema osoba s invaliditetom, posebno onim najtežeg stepena, na političkoj sceni Bosne i Hercegovine. Jesu li uzrok tome isključivo još uvijek prisutne društvene predrašude prema osobama s invaliditetom ili ima i krivice, zbog nedostatka volje, i do samih osoba s invaliditetom? Imaš li konkretni prijedlog rješenja većeg političkog angažmana osoba s invaliditetom kao stvarnih, reprezentativnih, političkih predstavnika ove populacije?

Sam pokret osoba s invaliditetom treba da prepozna i detektuje mlade osobe koje žele svoju afirmaciju te da im to u potpunosti omogući kroz pokret. Glavi zadatak je na nama liderima i ostalim dugogodišnjim radnicima da ih usmjerimo i damo podršku te da imaju mogućnost izbora za profesionalno djelovanje, kako u ekonomskom smislu tako i u pokretu. Sigurno da sam sistem neće dati mogućnost, jer su generalno sve mlade osobe po strani, ali mislim da uz stalni rad s mladima i njihovo uključivanje u sve aktivnosti možemo praviti neke buduće kadrove, koji će nastaviti rad i borbu na poboljšanju statusa osoba s invaliditetom u društvu.

- Jesi li zadovoljan javnim informiranjem i promoviranjem prava i potreba osoba s invaliditetom putem svih vrsta medija i smatraš li da bi barem javni medijski servisi trebali imati obavezu, naprimjer, stalnog termina na temu: osobe s invaliditetom i njihova prava, potrebe, uloga u društvu, primjena u praktici Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, itd.

Medijska zastupljenost, nažlost, danas je isključivo vezana za

pojedinačne, uočene probleme ili neke događaje kojima se bave osobe s invaliditetom. Nepostojanje strategija u javnim servisima oko praćenja i svakodnevnog izvještavanja o aktivnostima i problemima osoba s invaliditetom svedene su na pokušaje. Mada ima i krivice naših organizacija, jer se jednostavno ne namećemo kao partneri i ne tražimo dio svoga medijskog prostora i kada nema "događaja". Moram istaknuti da je jedan od ciljeva formirane Koalicije osoba s invaliditetom na području Zeničko-dobojskog kantona stalna prisutnost u lokalnom mediju putem tematskih emisija najmanje jedanput mjesечно, te ako u tome uspijemo, to može biti modalitet za lokalno pozicioniranje u medijima i drugim organizacijama.

- Vjeruješ li da će se u dogledno vrijeme promijeniti odnos vlasti / nadležnih institucija prema osobama sa stanjem paraplegije koje svrstavaju u tzv. "civilne invalide", tj. hoće li se konačno početi primjenjivati Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom u punom kapacitetu i na taj način ukinuti diskriminacija unutar ove populacije – sankcioniranje uzroka a ne stanja paraplegije, što bi dovelo do izjednačavanja svih prava osoba sa stanjem paraplegije bez podjela na RVI, CŽR i "neratne / civilne paraplegičare"?

Dostignuti nivo prava ratnih invalida su mjerilo i nešto ka čemu osobe s invaliditetom iz statusa "civilnih" trebaju da teže i insistiraju u svakom novom zakonskom rješenju, tj. insistiranje na potpunoj ravноправnosti unutar populacije s istim oblikom i stepenom invaliditeta bez obzira na uzroke nastanka

invaliditeta. Siguran sam da organi vlasti nisu spremni dostignuta prava RVI umanjiti i to ne treba ni da rade, ali naša je obaveza da konstantnim pritiskom tražimo izjednačavanje prava prema Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom. Međutim, premda djeluje skeptično, mislim da nećemo nikada dobiti ista prava, jer naša realnost to svakodnevno pokazuje kroz primjere poput prava na ortopedska i sanitarna pomagala, privilegije u liječenju – medicinske i rehabilitacijske usluge, kao i na lijekove na recept, obrazovanje i status u društvu. To su glavni ciljevi na kojima bismo trebali kontinuirano raditi ka poboljšanju zakonskih rješenja za osobe s invaliditetom koje naše društvo tretira kao "civilne invalide".

- Pored radnih aktivnosti, aktivan si učesnik i mnogih sportskih manifestacija za osobe s invaliditetom. Molim te da naše čitaocе upoznaš i s tom svojom ljubavi / sklonosti prema sportu i postignutim uspjesima. Koliko su sportske aktivnosti uopće značajne za osobe s invaliditetom?

Sportom do zdravlja, tako bih počeo, ali i do uključenja u sve društvene aktivnosti, jer bavljenje sportom nije samo važno za organizam, nego i za aspekt društvene inkluzije i socijalizacije svakog pojedinca. Ne trebamo biti nerealni i očekivati dostignuće vrhunskih sportskih rezultata, ali stvaranje određene "obaveze" u životu znači aktivaciju osobe, a sport je odličan način za to. Moji sportski afiniteti datiraju iz tinejdžerskih dana, ali to je manje važno koliko je bila jaka želja da se okušam u nečemu novom – sportu za osobe s invaliditetom, a to treba biti izazov za sve osobe s invaliditetom, pogotovo za one mlađe dobi.

- Tvoje mišljenje o našem časopisu *Paraplegija i Mi*?

To je časopis koji treba doći do većine "običnih" ljudi i to treba iskoristiti, jer je jedino glasilo u Bosni i Hercegovini koje na kvalitetan način obrađuje problematiku invalidnosti, konkretno osoba sa stanjem paraplegije i dječje paralize. Sigurno sve članice Saveza mogu doprinijeti da se časopis u većoj mjeri distribuira i prema nosiocima vlasti, jer kvalitet tema i tekstovi informišu, navode na pozitivna razmišljanja i djelovanje. Samo održati kontinuitet i to će sigurno doprinijeti da se časopis u potpunosti pozicionira kao glasilo koje je donijelo nešto novo i pozitivno u pokretu osoba s invaliditetom.

- Poznato nam je tvoje zalaganje da u rad Udruženja u Zenici uključiš što veći broj mladih s invaliditetom i da im pomogneš u edukaciji. Reci nam koji su tvoji razlozi za takav angažman?

Izreka "na mladima svijet ostaje" moj je moto u radu, jer kroz potpuno uključivanje i angažovanje mlađih ljudi mogu doći i nove ideje, ali i da se svi lično prilagođavamo nekim novim trendovima, razmišljanjima o načinu dolaska do cilja i kojom metodom ga postići. Kreiranje "nezamjenjivosti" je nešto što guši, limitira i te "nezamjenljive", ali i mlade kojima onda ostavljamo malo prostora da nauče i upijaju znanje od starijih. Zato moramo svi raditi na privlačenju mlađih osoba s invaliditetom i pružanju svih potrebnih im informacija, jer oni su ti koji će nastaviti rad u pokretu osoba s invaliditetom.

- Poznato nam je da voliš putovati. Šta ti je motivacija za putovanja i je li naporno putovati i obilaziti

razne destinacije s obzirom na stepen tvog invaliditeta? Koji su najčešći problemi na koje nailaziš na putovanjima?

Zvuči možda nevjerojatno, ali kao osoba s invaliditetom obišao sam mnogo više nego kao poslovan i radno aktivan čovjek. Uvijek su bile ciljane destinacije kada sam putovao, bez imalo mogućnosti da čovjek upozna nešto novo. Sve je samo stvar volje a svako putovanje i odlazak na novu destinaciju je izazov, pa tako i moje posjete nekim destinacijama, poput Njemačke, predstavljaju predivno iskustvo. Sport, angažovanost i želja pružaju mogućnosti da upoznate i našu lijepu Bosnu i Hercegovinu, jer mnogi od nas nisu mnogo toga vidjeli, a sigurno će im se nekad pružiti prilika, jer aktivnim načinom života to možete sebi priuštiti. Vaša razmisljanja će vas povesti da istražujete i putujete i da nezamislivo postane

zamislivo. Na putovanjima se javljaju i određeni problemi i prepreke, ali je to sastavni dio onoga sa čime živimo i uz jaku volju i pomoć, koja se uvijek pronađe, sve se to savlada, a nagrada je užitak putovanja.

• Imaš li neku prigodnu anegdotu sa svojih putešestvija?

Poznato je da se osobe s invaliditetom često šale na svoj račun, pa je i moja anegdota s tim u vezi. Sjedeći u jednom društvu "zdravih" u nekoj raspravi, gdje ko živi, stanuje, rekoh: sretan sam jer sam invalid u centru grada. Tajac, dok je informacija procesuirana u glavama prijatelja, i onda smijeh. Naravno, šala s velikim udjelom istine, jer važna je razlika u kvaliteti života i mogućnostima koji taj detalj, nažlost, u našem društvu omogućava.

• Zahvaljujemo na razgovoru! Imaš li možda za kraj neku poruku ili savjet mladima s invaliditetom, a

koji bi se željeli angažirati na svojoj edukaciji i u borbi za ostvarivanje svojih prava zagarantiranih Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom?

Mnogo toga sam rekao kroz naš razgovor, ali jedinstvena poruka bi bila da svaka osoba s invaliditetom može dati svoj doprinos, samo se treba pokrenuti i poželjeti biti korisna. Nije to stvar nametanja, nego je poenta da budemo svi od inicijative, a to od mlađih očekujem. Dođite s inicijativom pa makar bila "na prvu" i nemoguća, zaslužit ćete sigurno pohvalu, ali i ono što se zove lično ispunjenje, jer ste pokrenuli neki točkić na poboljšanju statusa osoba s invaliditetom. Ipak smo svi mi točkići jednog pokreta a kada ih je mnogo, onda se brže okrećemo.

• Imaš li svoj životni moto?

Budi iskreno pozitivan, to čini tebe i okolinu sretnim.

Jednom ćemo biti samo ljudi, a osobe s invaliditetom bit će pojam iz prošlosti

Hoću li ikada proći ulicom ne čuvši komentare: "Šteta je!" Šteta je vas, praznoglavih glupana koji vidite samo kolica, štakе, štap.

Albert Einstein jednom je rekao: "Bez mijenjanja naših misli, nećemo biti u stanju riješiti probleme koje smo istim tim mislima stvorili."

Pogledajte bez straha u oči onih koji nikada nisu i neće razumjeti to što vas sputava. Budite opet nevino dijete koje vjeruje da samim postojanjem posjeduje priliku mijenjati svijet. Ne prihvaćaju li oni nas s našim kako misle nedostacima, prihvativimo mi njih s njihovim ograničenim umovima i živimo s nadom. Doći će dan kad će svi biti samo ljudi, a osoba s invaliditetom i dijete s teškoćama u razvoju pojam iz prošlosti.

Što nam to rade? Zašto se moramo dokazivati, zašto nas prvo gledaju kao kreature zatvorene u često iscrpljenom tijelu, a imamo duha koji vapi za novim znanjima. Hoću li ikada proći ulicom ne čuvši komentare: "Šteta ju je."

Šteta je vas, praznoglavih glupana koji vidite kolica, štakе, štap. Gledajte dublje, nalik neokaljanim dušama djece koja prilaze bez straha i osude. Isti smo, koliko puta da ponovim kako nema razlike. Sve je u nama, i dobro i loše. Mnogo puta

osjetim humor. Poželim se zatvoriti u vlastiti svijet, pobjeći od pogleda, glupih komentara, napada samo na osnovi svog stanja.

Banalan primjer. Nedjelja, sunčan dan, vozim se u svojim kolicima. Sretna, uživam u toplini jesenskog sunca i lagano klizim llicom. Osjećam već neko vrijeme da netko hoda tik iza mene. Ubrzam, obuzela me nelagoda. Tada se on hvata za ručke mojih kolica i kaže: "Pomoći će ti." Zaustavim se, okrenem i uz smijeh odgovorim: "Hvala vam, ne trebam pomoći." On nastavlja hodati uz mene dok se sjena nadvija nad dan. Očito je da me nema namjeru ostaviti, počinje s pozivom na kavu koji ljubazno odbijam. Oko nas prolaze ljudi, on govori sve glasnije. Neki stajkuju i radoznalo slušaju. Ton se povisuje kako raste njegov bijes. Ispalivši u jednom trenu: "Kurvo jedna, možeš biti sretna da ti je prišao zdrav muškarac, što se ne pogledaš bolje, kako možeš umišljena doći na ideju da odbiješ moj poziv!"

Njemu čak ne smeta što sam osoba s invaliditetom. Nelagoda, strah, postajem svjesna svoje nemoći. Vraćaju se sjećanja na prve izlaska nakon

ulaska u neophodna kolica. Davno sam zaključila da je strah umro i postala sam stijena, ali taj tren samo želim da mogu pobjeći. A kako kad ne mogu. On već glasno viče, prolaznici gledaju, trebala sam pomoći, no nitko ne želi biti dio neugodne scene. Tada se pitam: to je grad koji volim? To su ljudi među kojima živim? Ovim kreaturama da se dokazujem? S bijesom stanem i strah nestaje, samo ljutnja koja me tjeri da izgovaram riječi kojih se ne sramim. Kurva je izraz za ženu koja se bavi prostitucijom i ako je to njezin vlastiti izbor ja ga poštujem. Metaforički može označavati osobu koja je zbog novca i materijalne koristi spremna izdati svoje ideale, porodicu, prijatelje, naciju ili društvenu grupu. A izraz za stvora koji mi se usuđuje zakloniti sunce i dodirnuti moja kolica iz svojih bolesnih nakana ne postoji, kao ni za te koji radoznalo slušaju, no ne žele se mijesati!

Stoga nastavljam vjerovati: "Budućnost pripada onima koji vjeruju u ljepotu svojih snova." (E. Roosevelt). U mom snu razlike ne postoje!

Piše: Božica Ravlić, Zagreb

Preuzeto sa: <http://www.in-portal.hr/>

Junak dana

Ante Bonacin, vozač "Prometovog" autobusa, istjerao sve putnike jer nisu dali prednost invalidu u kolicima: "Nisam mogao doći sebi od šoka, nisam vjerovao svojim očima, gurali su se preko čovjeka u invalidskim kolicima!"

Pravi junaci, odnosno normalni ljudi koji u ovom nenormalnom svijetu žele pomoći, i po tome se razlikuju od onih koje je briga samo za sebe, žive tu, u blizini, u našoj ulici i nisu izmišljeni likovi iz nekog znanstvenofantastičnog filma.

Upravo takvi ljudi zасlužuju najveće poštovanje i nagrade, iako oni to što rade ne rade zbog nagrada i "svjetla pozornica", već svoja dobra djela čine jer su samo ljudi. Jedan takav, koji zасlužuje naklon do poda i koji bi na kraju krajeva trebao dobiti i Nagradu grada Splita, jer je pokazao kako se ljudi trebaju ponašati, jeste Ante Bonacin, vozač u JGP "Promet", koji je u srijedu svojim djelom zасlužio pažnju javnosti.

Ante je, nakon što je dovezao autobus na stanicu, na kojoj je bio invalid u kolicima, otvorio vrata "svog" autobusa kako bi invalid i ostali koji su čekali ušli. Naravno, Ante je kao normalan čovjek pretpostavio da će 50-60 ljudi sa stanicu koji su čekali petnaesticu pustiti u nju prvo invalida u kolicima da uđe preko platforme. No, kako je

među tih 50-60 ljudi većina bila onih koje nije briga za invalida, dogodilo se upravo suprotno.

– Svi su oni ušli u autobus i ostavili čovjeka vani. Nisam mogao doći sebi od šoka, nisam vjerovao svojim očima, kazuje Ante.

No, da bi priča bila potpuna, krećimo od početka.

– Vozio sam liniju broj 15 na relaciji Duilovo – Trajektna luka i u 10.15 sati došao sam na autobusnu stanicu na Žnjanu, pokraj "Tommyjeve" samoposluge. Dok sam vozio prema toj stanicici, vidio

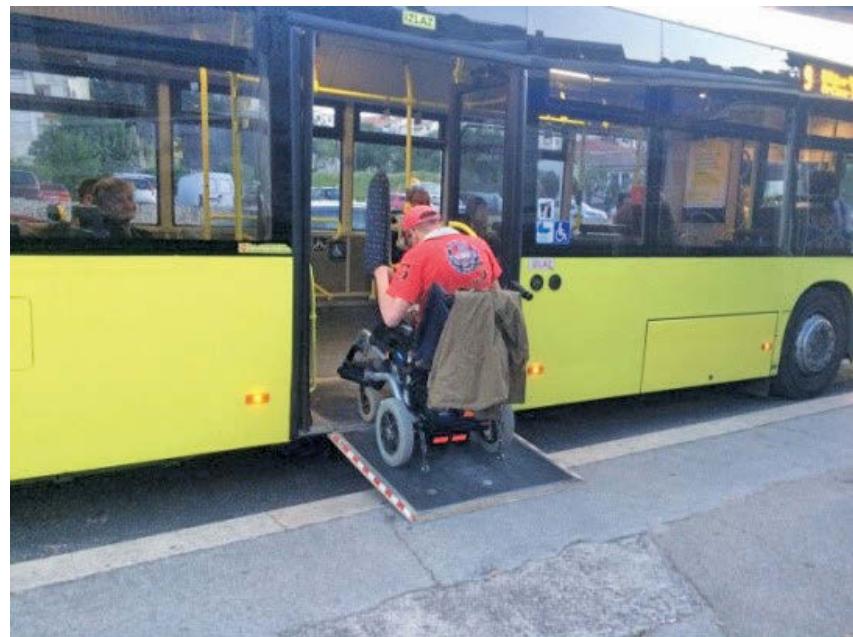
sam čovjeka u invalidskim kolicima koji je digao ruku kako bih mogao zadnja vrata autobusa postaviti upravo na ono mjesto gdje se on nalazi, da bi preko platforme kolicima ušao u autobus. Kada sam stao, otvorio sam prednja i ta stražnja vrata gdje je platforma. U tom trenutku je u busu bilo 7-8 ljudi, a vani je na stanicici čekalo njih šezdesetak, priča Ante i nastavlja: "Svi su u sekundi jurnuli unutra u želji da što prije uđu i zauzmu sjedalicu. Ja nisam mogao vjerovati svojim očima. Tih šezdesetak

ljudi guralo se između sebe, *gurali su ovog čovjeka u kolicima, preskačući ga i odgurujući kolica*, a nitko jednostavno nije mario za njega. Svi su oni željeli u autobus, kao da bježe od smrti. I kada su svi ušli, svi osim čovjeka u kolicima, morao sam reagirati, jer ono što su oni napravili nije ljudski.”

Onda je Ante ustao je sa svog mjesta i glasno rekao nekoliko rečenica da se cijeli autobus posramio:

“Žalosno je da ja od 35 godina moram vama ovdje na ovakav način držati sat kulture, ljudskosti i psihologije. Sramite se! Kako ste odgojili svoju djecu i unučad kada se vi ovako ponašate. Vidi-te li sebe u što ste se pretvorili? Pitao sam ih srame li se svog postupka i kako im nije neugodno tako gurati čovjeka u kolicima, a pritom uopće ne promisliti o tome kako bi on trebao imati prednost pred svima njima. Onda sam im rekao da sada svi lijepo izidu iz autobusa, jer da čovjek u kolicima ima prednost u odnosu na njih. Nisu htjeli, pobunili su se i nešto mrmljali sebi u bradu. Kada sam video da ne žele izići vani, ugasio sam motor, došao na sredinu autobusa i rekao im da ja radim do 16 sati, da imam kutiju cigareta kod sebe i da mogu cijeli dan stajati na ovoj stanici. Prišao sam čovjeku u kolicima, koji se ‘kuhao’ na suncu i rekao – pajdo, dok sam ja vozač ovog autobusa, neće nitko prije tebe ući u njega, dok se ‘gospoda’ iz autobusa nisu udostojala izići vani”, kazuje Ante.

Kada su vidjeli da je vrag odnio šalu i da ta “luda” dobra glava našeg vozača misli ozbiljno i da ima petlju, svi ti što su se ugurali napustili su autobus, samo ih je nekoliko ostalo unutra.

U tom trenutku je netko spustio rampu čovjeku u kolicima i on je konačno ušao u autobus.

“Tada sam ja zatvorio zadnja vrata, na koja je ušao invalid i otvorio ponovno prednja vrata, kroz koja je ovih šezdesetak putnika ponovno krenulo u autobus. Naravno, protestirali su što ih puštam samo na prednja vrata, a polovina ih nije ni imala kartu! Tek tada sam mogao krenuti prema gradu. Došavši na stanicu ‘Pazar’, čovjek u kolicima je uz moju pomoć napustio autobus te mi je stisnuo ruku i zahvalio na onome što sam uradio.

Ma ja ustvari nisam uradio ništa i nije mi draga da jedna ovakva priča zauzima toliko prostora u medijima. Napravio sam samo ono što bi svako normalno ljudsko biće moralо uraditi. Radi se o ljudskosti i ničemu više”, kaže Ante.

Jedan od putnika iz autobusa napisao je na društvenim mrežama: “Taj osmjeh poštenjačine i ljudine od vozača nikada neću zaboraviti. Toliki čovjek za volanom, čak na prvi pogled čovjek malo ‘luđe glave’ - crne očale, tetoviran, pravi

‘komad’ čovjeka. Na prvu možda odaje dojam da je ‘zafrkan’ i da se nije igrati s njim, a na njegovom licu iskren dječji smiješak. Momak u kolicima mu je, na kraju, stisnuo ruku i zahvalio da su nama došle suze u oči. Vozač je njegov heroj, njegov zaštitnik. Upravo taj vozač, koji nam se poslije predstavio imenom Ante, ne samo da je čovjek nego i oličenje kulture, dobrote i ljudskosti kakve je danas teško naći i da se traži i mikroskopom. Neka ovaj vozač bude mjerilo za zapošljavanje ljudi jer takva dobrota i ljudskost ne viđa se često. Što bismo mi rekli, svaka majka bi ga za zeta poželjela. Hvala njegovim roditeljima što su odgojili dijete u velikog čovjeka.”

Antu su kontaktirali iz Grada Splita te mu je u utorak u deset sati zakazano primanje kod Andre Krstulovića Opere, splitskoga gradonačelnika.

Piše: Ivica Marković, Slobodna Dalmacija, august 2018.

Foto: Tom Dubravec / HANZA MEDIA

Međunarodno otvoreno prvenstvo – 15. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize

U organizaciji Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine održano je u Sarajevu Međunarodno otvoreno prvenstvo – 15. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, a pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i sporta Federacije Bosne i Hercegovine.

Na ovogodišnjem Međunarodnom sportskom mitingu nastupilo je 120 takmičara – paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, u zvaničnoj konkurenciji, kao i znatan broj učesnika prijavljenih kao takmičari izvan konkurencije.

Učestvovali su takmičari iz Slovenije, Makedonije, Srbije i Crne Gore te domaćina Bosne i Hercegovine, koju su predstavljali takmičari iz oba bosanskohercegovačka entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske.

Iz bosanskohercegovačkog entiteta Federacija Bosne i Hercegovine učestvovali su takmičari iz 15 područnih udruženja – članica Saveza Federacije Bosne i Hercegovine.

Sportske igre tradicionalno se održavaju u atletskim disciplinama, prema pravilima Paraolimpijskog komiteta, i u šahu.

Svečanost otvaranja međunarodnih sportskih igara održana je 22. juna na atletskom stadionu Sportskog centra "Safet Zajko" u Halilovićima, Sarajevo, započevši defileom i smotrom takmičara / učesnika sa zastavama svojih zemalja. Nakon defilea intonirana je državna himna.

Učesnicima Međunarodnog otvorenog prvenstva – 15. sportskih igara paraplegičara i oboljelih od dječije paralize pozdravnim govorom obratili su se Mirvad Kurić, ministar kulture i sporta Kantona Sarajevo, prof. dr. Mirsad Muftić, predsjednik Upravnog odbora Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize FBiH, i Vesko Drljača, ministar rada i socijalne politike Federacije Bosne i Hercegovine, koji je i zvanično proglašio igre otvorenim.

Konferansu je profesionalno vodio sportski reporter Vahidin Alihodžić.

Atletsko takmičenje održano je i u okviru Manifestacije "22. novogradski dani". Organizacija takmičenja koje okuplja osobe s najtežim fizičkim invaliditetom zahtijeva posebne uvjete i pripreme, a organizator se potudio da igre budu organizirane što kvalitetnije i ugodnije za sve takmičare.

Savez je za realizaciju ovog projekta, pored vlastitog učešća, osigurao neophodna dodatna sredstva od strane sponzora i donatora.

Osigurani su adekvatni uvjeti smještaja bez arhitektonskih i drugih barijera u hotelu "Hollywood" na Ilići te veoma dobri uvjeti takmičenja na atletskom stadionu Sportskog centra "Safet Zajko" u Halilovićima, Sarajevo, kao i stručna sportska podrška svim akterima. Zbog težine invaliditeta, napora uslijed dužine puta te velikog broja učesnika, takmičenja u atletici i šahu raspoređena

su u dva dana, sa završnim svečanim sadržajem podjele medalja i druženjem uz prigodnu večeru i muziku.

Atletsko takmičenje održano je u ženskoj i muškoj konkurenciji u sljedećim disciplinama:

- trke u kolicima: 100 m, 200 m i 400 m;
- bacačke discipline: koplje, kugla, disk i čunj.

Vrhovni sudija u atletici bio je međunarodni atletski sudija Aldin Jahić, u saradnji s proslavljenim maratoncem i atletskim trenerom Islamom Đugumom i njegovim sudijskim timom.

Ekipno takmičenje u šahu, po Bergerovom sistemu, održano je u hotelu "Hollywood" na Iliđi u Sarajevu. Ovo takmičenje vodio je međunarodni šahovski sudija Mirza Miralem. Pravila su pročitana vođama ekipa i šahistima prije početka takmičenja.

Savez kao organizator potudio se da Igre proteknu prema svim međunarodnim pravilima u takmičarskom dijelu i da kao dobar domaćin osigura sve potrebno što uobičajeno prati sportske igre i ovakve manifestacije.

- Organizirano je da ljekar klasifikator dr. Damir Jaganjac, koji ima međunarodnu licencu za određivanje klasa za takmičenje u atletici za osobe s invaliditetom, prije takmičenja pregleda učesnike uz njihovu medicinsku dokumentaciju i utvrdi grupu (kategoriju) u koju takmičar pripada prema međunarodnim normama, što je i obavljeno u sali hotela "Hollywood" 21. juna 2018. godine. Klasifikacija je izvršena za učesnike koji nisu učestvovali na ranijim igrama.
- Urađene su "Propozicije za Međunarodno otvoreno prvenstvo i XV sportske igre

paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Bosne i Hercegovine" (po Pravilima AAIF

i Paraolimijskog komiteta), koje su zbog specifičnosti takmičenja prilagođene našim

- uvjetima i primjenjive samo na navedenom takmičenju, a koje su s Programom održavanja iz Saveza dostavljene svim prijavljenim ekipama.
- Izrađene su akreditacije za sudije i organizatore koje su korištene tokom Igara.
- Da bi Igre bile što bolje organizirane, održani su pripremni sastanci sa sudijama, vođama ekipa i organizatorima.
- Za takmičenje u atletici za bačačke discipline Savez je osigurao dvije specijalne "stolice", koje su koristili takmičari u ženskoj i muškoj konkurenciji.

Stolice su i ove godine servisirane i testirane zbog sigurnosti takmičara.

- Savez je organizirao sve poslove oko angažiranja profesionalaca i volontera za pomoći tokom održavanja sportskih igara, međunarodne sudije za atletiku i šah, kao i poslove za takmičarski dio igara. Osigurao je i šahovske garniture zajedno sa šahovskim satovima te sve potrebno za svečano otvorenje i ostale organizacione poslove na stadionu. Savez je uspio dobiti podršku više sponzora za ovogodišnje igre.

- Za pomoć na stadionu, za transfer takmičara iz kolica na stolicu za bacanje, i obratno, te za ostale potrebne pomoći, angažiran je veći broj volontera, studenata Fakulteta zdravstvenih studija iz Sarajeva.
- Na stadionu u toku takmičenja bilo je osigurano osvježenje za sve učesnike, kao i za šahiste u hotelu "Hollywood".

Za rezultate postignute u svim takmičarskim disciplinama Savez je osigurao pehare, medalje i diplome.

Pehari su dodijeljeni za ukupne plasmane. Medalje (zlatne, srebrene i bronczane) i diplome, s logom Ibara, dodijeljene su za ostvarene pojedinačne rezultate.

Rezultati – ekipno

Najuspješnija ekipa Ibara bio je Zeničko-dobojski kanton – FBiH / BiH

Takmičenje u ženskoj konkurenциji:

- Zeničko-dobojski kanton – Federacija Bosne i Hercegovine / Bosna i Hercegovina
- Srbija
- Republika Srpska / Bosna i Hercegovina

Takmičenje u muškoj konkurenциji:

- Zeničko-dobojski kanton – Federacija Bosne i Hercegovine / Bosna i Hercegovina
- Bosansko-podrinjski kanton – Federacija Bosne i Hercegovine / Bosna i Hercegovina
- Unsko-sanski kanton – Federacija Bosne i Hercegovine / Bosna i Hercegovina

Šahovsko takmičenje – ekipno:

1. Zeničko-dobojski kanton – Federacija Bosne i Hercegovine / Bosna i Hercegovina
2. Srednjobosanski kanton – Federacija Bosne i Hercegovine / Bosna i Hercegovina
3. Slovenija

Rezultati – pojedinačno

Najuspješnja takmičarka prvenstva bila je Đurđica Kovačević iz Srbije, a najuspješniji takmičar Goce Minovski iz Makedonije.

Rezultati po disciplinama – muškarci

• Trke u kolicima:

100 m: Ferid Fazlić (ZDK – BiH), *kategorija T52*; Ibrahim Dizdarević (USK – BiH), *kategorija T53*; Štefan Glavan (Slovenija), *kategorija T54*; Marinko Jukić (ZDK – BiH), *kategorija T55*.

200 m: Ferid Fazlić (ZDK – BiH), *kategorija T52*; Ibrahim Dizdarević (USK – BiH), *kategorija T53*; Nedžad Pepić (Crna Gora), *kategorija T54*; Mujo Adilović (ZDK – BiH), *kategorija T55*.

400 m: Redžib Talić (ZDK – BiH), *kategorija T52*; Srećko Jorgić (ZDK – BiH), *kategorija T53*; Nedžad Pepić (Crna Gora), *kategorija T54*; Marinko Jukić (ZDK – BiH), *kategorija T55*.

• Bacačke discipline:

Disk: Goce Minovski (Makedonija), *kategorija T52*; Refik Ibragić (USK – BiH), *kategorija F53*; Andrej Omahen (Slovenija), *kategorija F54*; Uzeir Turkusić (BPK – BiH), *kategorija F55*; Nedim Šido (SBK – BiH), *kategorija F56*; Mahmić Sefedin (ZDK – BiH), *kategorija F57*.

Kugla: Goce Minovski (Makedonija), *kategorija F52*; Refik Ibragić (USK – BiH), *kategorija F53*; Andrej Omahen (Slovenija), *kategorija F54*; Salem Džano (BPK – BiH), *kategorija F55*; Amir Dreš (SBK – BiH), *kategorija F56*; **Mahmić** Sefedin (ZDK – BiH), *kategorija F37*.

Koplje: Goce Minovski (Makedonija), *kategorija F52*; Slavko Ivković (RS – BiH), *kategorija F53*; Andrej Omahen (Slovenija), *kategorija F54*; Senad Husović (Crna Gora), *kategorija F55*; Nedim Šido (SBK – BiH), *kategorija F56*; Mahmić Sefedin (ZDK – BiH), *kategorija F37*.

Cunj: Ljubiša Gajić (Slovenija)

Rezultati po disciplinama – žene

Disk: Almedina Čamđić (ZDK – BiH), *kategorija F51*; Bajramović Alma (USK – BiH), *kategorija F52*; Obradović Milena (RS – BiH), *kategorija F53*; Ljiljana Slišković (ZDK – BiH), *kategorija F54*; Đurđica Kovačević (Srbija), *kategorija F55*; Subhija Hodžić (ZDK – BiH), *kategorija F56*.

Kugla: Alma Bajramović (USK – BiH), *kategorija F52*; Milena Obradović (RS – BiH), *kategorija F53*; Ljiljana Slišković (ZDK – BiH), *kategorija F54*; Đurđica Kovačević (Srbija), *kategorija F55*; Subhija Hodžić (ZDK – BiH), *kategorija F56*;

Koplje: Šemsija Dželadini (Kanton 10 – BiH), *kategorija F52*;

Milena Obradović (RS – BiH), *kategorija F53*; Ljiljana Slišković (ZDK – BiH), *kategorija F54*; Đurđica Kovačević (Srbija), *kategorija F55*; Sadeta Rašidović (BPK – BiH), *kategorija F56*.

Čunj: Samira Đidić (ZDK – BiH), *kategorija F51*.

Izvan konkurenциje najuspješniji su bili: Hurmija Mujić (Sarajevo) – disk, kugla i kopljje, *kategorija T52*, Dževad Pandić (Sarajevo) – kugla, kopljje i disk, *kategorija T55* i Alija Kečo (Sarajevo) – kopljje, *kategorija T56*.

Napomena: *Takmičari/takmičarke koji su učestvovali u atletskim disciplinama u kojima nije bilo više od dva takmičara/ke nisu bili bodovno vrednovani, shodno međunarodnim pravilima (za bodovanje je neophodno najmanje tri takmičara u svakoj disciplini i kategoriji invaliditeta), tako da nisu dobili medalje i diplome.*

Po završetku takmičarskog dijela u hotelu "Hollywood" na Ilijadi u večernjim satima održana je svečanost podjele priznanja, svečana večera

i druženje uz prigodnu muziku. Zvanični konferansije bila je novinarka Amra Ekmečić.

Savez je osigurao i medijsko praćenje ove značajne regionalne sportske manifestacije. Medijski pokrovitelji Sportskih igara bili su: Televizija Federacije Bosne i Hercegovine – FTV, radio MIX i radio "Antena", dnevne novine "Oslobodenje" i "Nezavisne novine".

Najznačajniji sponzor ovogodišnjih Sportskih igara bio je USAID.

Ostali koji su podržali Igre su: Kanton Sarajevo, sarajevske općine Stari Grad, Centar i Novi Grad, Međunarodni aerodrom Sarajevo, Lutrija BiH, Bosnalijek, Kakanj Cement, Express Courier d.o.o., hotel "Hollywood" te "Coca Cola" i "Džajić commerce" u proizvoda – sokovi i voda.

Nakon dobijenih informacija od svih relevantnih osoba, predstavnika takmičarskih timova i ostalih stručnih osoba, zaključeno je da su ovogodišnje Međunarodne sportske igre veoma uspješno organizirane, da su takmičenja održana u sportskom i fer ponašanju

učesnika te da su postignuti veoma dobri rezultati. Moramo istaći da su svi učesnici, a posebno gosti iz stranih država, iskazali svoje zadovoljstvom kompletnom organizacijom i ambijentom, uz želju da i naredne godine budu sudionici najznačajnije sportske manifestacije osoba s invaliditetom (OSI) u regiji.

U okviru Igara omogućeno je da se svi učesnici druže, da se steknu nova poznanstva, dogovori saradnja između aktera Igara u sportskom i svakom drugom segmentu. Uspostavljena je još kvalitetnija bilateralna saradnja sa svakom od inostranih ekipa, koje su iskazale želju za nastavkom saradnje u sportskim i ostalim aktivnostima osoba s invaliditetom, a njihovi predstavnici izrazili su želju da predstavnici našeg Saveza budu njihovi gosti na sportskim takmičenjima koje i oni organiziraju u svojim državama.

Također, dobrom organizacijom i osiguranjem svih uvjeta za takmičenje te okupljanjem velikog broja takmičara otvorili smo mogućnost članovima-takmičarima za postizanje takmičarske norme u rezultatima kao uvjeta za učešće na ostalim takmičenjima, pa i međunarodnim.

Realizacijom ovog projekta postigli smo podizanje kvaliteta sportske djelatnosti a postizanjem dobrih rezultata uspješnom prezentiranju naše zemlje u svijetu.

Cijenimo da je organizacija sportskih takmičenja za paraplegičare i oboljele od dječije paralize, kao jedne od najtežih kategorija osoba s tjelesnim invaliditetom uopće, veoma važna za održavanje njihovog pozitivnog stava i boljeg psihofizičkog stanja.

ottobock.

Počeli smo kao mali tim sa plemenitim zadatkom – svoje resurse i znanje maksimalno upotrijebiti kako bi pomogli onima kojima je naša pomoć najpotrebnija.

Otto Bock Adria d.o.o. Sarajevo je bosanska firma i dio je velikog koncerna njemačke kompanije Otto Bock Health Care GmbH. Na teritoriji Bosne i Hercegovine posluje od 31.03. 1997.godine.

Počeli smo kao mali tim sa plemenitim zadatkom – svoje resurse i znanje maksimalno upotrijebiti kako bi pomogli onima kojima je naša pomoć najpotrebnija. Polako smo rasli, razvijali se i danas, 20 godina kasnije, ponosni smo na svojih 30 uposlenika, novu poslovnu zgradu i tri poslovne jedinice.

Naše prostorije opremljene su savremenom opremom iz oblasti ortopedске tehnike i prilagodene potrebama naših korisnika. Svojim korisnicima nudimo širok izbor svih vrsta ortopedskih pomagala individualne izrade te sve vrste steznika i bandaža kao i pomagala za hodanje.

20 godina sa Vama – 20 godina za Vas!

Quality for life

20 godina sa Vama!

Otto Bock Adria d.o.o. Sarajevo
Ramiza Salčina 85 | 71 000 Sarajevo
T +387 33 255 400
F +387 33 255 401
obadria@bih.net.ba

Poslovna jedinica Tuzla
Slatina 4 | 75 000 Tuzla
T/F +387 35 369 899
obatuzla@bih.net.ba

Poslovna jedinica Bihać
Ceravačka brda 109 | 77 000 Bihać
T/F +387 37 316 992
obabihac@bih.net.ba

Poslovna jedinica Mostar
Ante Starčevića 32 E | 88 000 Mostar
T/F +387 36 318 880
obamostar@ottobockadria.com.ba

www.ottobockadria.com.ba

Sportske igre osoba s invaliditetom “Ohrid 2018.”, Makedonija

Udruženje paraplegičara i obojljelih od dječje paralize Sanski Most, članica Saveza paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Federacije Bosne i Hercegovine, učestvovalo je kao predstavnik Bosne i Hercegovine na sportskim igrama osoba s tjelesnim invaliditetom “Ohrid” Makedonija, koje je održano od 7. 6. do 10. 6. 2018. godine.

Na ovom takmičenju učestvovalo je oko 100 takmičara iz Bugarske, Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i domaćina Makedonije. Naši takmičari bili su smješteni u hotelu “Galeb” u Strugi.

Učesnici sportskih igara takmičili su se u atletici, streljaštvu i stonometenisu.

Našu ekipu činili su sljedeći takmičari: Šuhra Zukanović, Safeta Trgić, Teufik Zukanović i Refik Ibragić, koji su ostvarili dobre rezultate osvojivši četiri medalje – zlatnu, srebrenu i bronzanu i to: Refik Ibragić, zlatna medalja u streljaštvu i bronzana u atletici, Safeta Trgo, srebrena medalja u atletici i Šuhra Zukanović, bronzana medalja u streljaštvu.

Takmičenje je proteklo u sportskom i prijateljskom raspoloženju, a naši takmičari ostvarili su zadovoljavajući uspjeh, ako imamo u vidu malobrojnost ekipe i veliki umor zbog napornog putovanja, ali nam je bilo zadovoljstvo i čast predstavljati našu državu Bosnu i Hercegovinu i naš Savez.

Organizator je bio veoma gostoljubiv i igre su protekle u sportskom i prijateljskom ambijentu. U sklopu igara domaćin je organizirao posjetu poznatom izletištu “Biljanino vrelo” te obilazak još nekih ohridskih znamenitosti. Također, zahvalili su nam za gostoprимstvo koje su imali

u Sarajevu prilikom učešća na Međunarodnom otvorenom prvenstvu i 15. sportskim igrama paraplegičara i oboljelih od dječje paralize “Sarajevo 2018”.

Na kraju, želimo se zahvaliti i našem Savezu koji je omogućio odlazak na ovo takmičenje.

14. kantonalne sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize "Zenica 2018"

U petak, 13. jula 2018. godine, održane su 14. kantonalne sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Zeničko-dobojskog kantona na atletskom stadijonu Sportskog centra Kambovića polje u Zenici.

Značaj igara i njihova tradicija podstrek su da osobe s invaliditetom napokon dobiju neophodnu podršku od svih nivoa vlasti u zaksimskim okvirima.

Takmičenje se odvijalo u atletskom višeboju (disk, koplje, kugla, čunj), trkama u mehaničkim invalidskim kolicima na 100 i 200 m te u šahu. Učešće je uzelo više od sedamdeset takmičara iz sedam općina i gradova Zeničko-dobojskog kantona: Zenica, Žepče, Zavidovići, Doboј Jug, Vareš, Kakanj i Visoko, a kao gosti pridružili su nam se i zajedno s nama nastupali takmičari iz Travnika (Srednjobosanski kanton).

Praćeni lijepim vremenom, postignuti su zavidni rezultati, a zasluge pripadaju višestrukim prvacima u tim disciplinama i najboljim sportistima i sportistkinjama u sportu za osobe s invaliditetom.

Trke u kolicima – muškarci:

100 m / kategorije T-52, T-53

1. Harun Aliefendić, Zenica
2. Ferid Fazlić, Zenica
3. Redžib Talić, Zenica

100 m / kategorije T-54, T-55

1. Mustafa Beganović, Travnik
2. Mujo Adilović, Zenica
3. Marinko Jukić, Žepče

Trke u kolicima – žene:

100 m / kategorija T-51

1. Samira Đidić, Zenica
2. Adela Habeš, Visoko
3. Sajra Poljo, Zenica

Atletski višeboj – žene:

Disk i čunj / kategorija F-51

1. Samira Đidić, Zenica

2. Almedina Čamđić, Zavidovići
3. Vernesa Krišto, Zenica

Atletski višeboj – disk, koplje i kugla / kategorija F-54

1. Ljilja Slišković, Žepče

Atletski višeboj – muškarci:

Tahir Mandžuka, Zenica, kategorija F-52 – disk, koplje, kugla
Zahid Žuna, Zenica, kategorija F-53 – disk, koplje, kugla

Rukib Škiljo, Doboј Jug, kategorija F-54 – disk, koplje, kugla

U šahovskom takmičenju najuspješniji je bio dugogodišnji šampion Halid Bajramović iz Zenice, a drugo i treće mjesto osvojili su Advan Arifović, Doboј Jug, i Muaamer Telalović, Zenica.

Svečanost podjele diploma i medalja učesnicima realizirana je uz osvježenje i zakusku u jednom od Disability Friendly objekata – hotelu "Zenica".

Zahvaljujemo se Ministarstvu za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, kompanijama "BH Telecom" i "Arcelor Mittal", kao i drugim donatorima uz čiju smo podršku uspjeli organizirati igre kojima su svi bili zadovoljni i na kojima su svi uživali.

Međunarodni šahovski turnir osoba sa invaliditetom u Titelu

U organizaciji Udruženja paraplegičara i kvadriplegičara "Tisa" iz Titela, Srbija, od 3. 7. do 5. 7. 2018. godine održan je tradicionalni Međunarodni šahovski turnir osoba sa invaliditetom "Titel 2018".

Na ovogodišnjem turniru učestvovalo je 27 ekipa, predstavnika Srbije i Bosne i Hercegovine.

Iz Srbije su učestvovali 24 ekipa, a Bosnu i Hercegovinu su predstavljale tri ekipa – ekipa Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Zenica iz bosanskohercegovačkog entiteta Federacija Bosne i Hercegovine, ekipa Banje Luke iz bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska i ekipa Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Brčko iz Distrikta Brčko Bosna i Hercegovina.

Ekipa Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Zenica ujedno je bila i predstavnik Saveza paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Federacije Bosne i Hercegovine.

Takmičare su pozdravili Palimir Tot, podsekretar Pokrajinskog sekretarijata za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova, predsjednik Opštine Titel Dragan Božić i predsjednica SO Titel Vesna Knežević.

Turnir je igran po Švicarskom sistemu, a u pojedinačnom takmičenju

igrano je pet kola s tempom igre od 15 minuta po igraču.

Ekipno takmičenje održano je po sistemu eliminacije – "kup sistem".

Glavni sudija turnira bio je savezni šahovski sudija Miroslav Stanković iz Smedereva.

Ekipe su nastupale sa po tri takmičara, a naše Udruženje jedino je u sastavu ekipa imalo šahistkinju Samiru Đidić.

Naša ekipa nastupila je u sastavu: Halid Bajramović, šahovski majstorski kandidat – 1. tabla; Ibrahim Hukić, seniori – 2. tabla i Samira Đidić – 3. tabla.

Ekipno su postignuti sljedeći rezultati:

1. Bosna i Hercegovina – ekipa Banje Luke, bh. entitet Republika Srpska
2. Srbija
3. Bosna i Hercegovina – ekipa Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Zenica, bh. entitet Federacija BiH

U pojedinačnoj konkurenciji najuspješniji je bio Halid Bajramović, Bosna i Hercegovina / Federacija Bosne i Hercegovine, kojem je uručen pehar za najuspješnijeg igrača turnira.

Priznana osvojena pojedinačno i ekipno uručila je Vesna Knežević, predsjednica Skupštine opštine Titela.

Turnir je protekao u sportskom i fer ambijentu, a domaćin i organizator korektno i profesionalno obavio je kompletну organizaciju Međunarodnog šahovskog turnira osoba sa invaliditetom "Titel 2018", Srbija.

Ovom prilikom iskazujemo dužnu zahvalnost organizatoru i ljudaznim domaćinima turnira, kao i Savezu paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Federacije Bosne i Hercegovine, koji je, zajedno s našim Udruženjem, finansijski podržao odlazak naših takmičara na ovogodišnji šahovski turnir u Titelu.

Informativno glasilo Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine
ulica Zmaja od Bosne 78 - 71000 Sarajevo
e-mail: savez@paraplegicari.org - www.paraplegicari.org

ESCIF
Evropska federacija osoba sa spinalnim ozljedama
European Spinal Cord Injury Federation

Održan 13. kongres Evropske federacije osoba sa spinalnim ozljedama na temu
“Peer support - jedinstveni resurs”

Unija paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Bosne i Hercegovine stalna je članica ESCIF-a (Evropske federacije osoba sa spinalnim ozljedama). Delegacija Unije, u sastavu Elvira Bešlija, predsjednica, i prof. dr. Mirsad Muftić, član Upravnog odbora, predstavljala je Bosnu i Hercegovinu na ovom Kongresu i na delegatskoj Skupštini.

*Glasilo je realizovano kao projekat finansiran od strane “Lutrija BiH”
posredstvom Ministarstva rada i socijalne politike Federacije Bosne i Hercegovine*

Časopis je besplatan

ISSN: 2303 - 5870

